

Holdninger til vindmølleparken i Farsund kommune – 9 år senere

SINDRE ØVERGÅRD NÆSS

VEILEDER

Alexander Ruser

Universitetet i Agder, våren 2021

Masterfordypning i samfunnskunnskap, lektorutdanning 8-13

Fakultetet for sosiologi og sosialt arbeid

Avdeling for lærerutdanning

Antall ord i hovedteksten: 27628

Forord

Nå er det ganske nøyaktig 5 år siden jeg flyttet til Kristiansand. Denne masteroppgaven setter punktum på en minneverdig tid, der gode vennskap, ny kunnskap og god livslærdom har stått sentralt. Dette har vært en tid preget av mange oppturer og nedturer, alt fra frustrerende eksamensperioder til spennende faglige prosjekter.

Jeg vil gjerne takke min veileder Alexander Ruser for gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger i dette semesteret. Selv om all veiledningen har foregått digitalt grunnet Covid-19, fikk vi en god relasjon som har ført til et godt faglig samarbeid.

Videre vil jeg rette en spesiell takk til de fem innbyggerne i Farsund kommune som lot seg intervju. Takket være dere, fikk jeg god informasjon som kunne måle motstanden til landbaserte vindmøller. Uten deres tid og tålmodighet, ville denne masteroppgaven aldri ha latt seg gjennomføre.

Avslutningsvis må jeg også rette en stor takk til mine medstudenter. Det har vært et fantastisk samhold oss imellom, både faglig og sosialt. Et godt læringsmiljø er nøkkelen til suksess.

Nå som denne masteroppgaven leveres, sitter jeg igjen med et smil og godt pågangsmot for å møte arbeidslivet for fullt.

Kristiansand, Juni 2021

Sindre Øvergård Næss

Sammendrag

Vindmølledebatten i Norge i dag er kanskje den mest betente debatten av de alle. Argumenter for og mot vindmøller preger avisene og sosiale medier, og fører til misnøye og begeistring blant befolkningen i de gjeldende kommunene. Det snakkes ofte om vindmøllemotstand generelt, men sjelden hva det faktisk innebærer i dybden. Jeg har et inntrykk av at motstanden i hovedsak enten handler om selve inngripen i naturen, eller en motstand som bunnar i urettferdighet, der utbyggere tjener seg rike på lokalbefolkningen sin bekostning.

I 2009 ble konsesjonen godkjent, og planene for vindmølleparken på Lista i Farsund kunne begynne for fullt. Utbyggerne jobbet dag og natt, og vindmølleparken kunne begynne å produsere fornybar energi allerede i slutten av 2012. Det er ca. 9 år siden vindmølleparken begynte å produsere fornybar energi, og derfor ble Farsund et godt valg for oppgaven. Nå som vindmølleparken har vært operativ en lang periode, kan man høre befolkningen sine oppfatninger av prosjektet både før, under og etter utbyggingens slutt.

I løpet av dette prosjektet ble det utført fem kvalitative intervjuer. Disse intervjuene ble tatt av fem ulike beboere som alle har en ulik rolle i lokalsamfunnet. For å få svar på problemstillingen i oppgaven, ble dem blant annet spurt om deres holdninger til vindmøller på land, deres syn på menneskeskapte klimaendringer og andre spørsmål knyttet til selve prosessen rundt det å få en vindmøllepark i egen kommune.

Det ble gjort mange ulike funn under intervjuene. Tre av intervjuobjektene var negative til utbyggingen av vindmølleparken, en var for, og den siste stilte seg tvilende men positiv. Det var også en tydelig sammenheng ved at to av de tre som var negative, også var skeptisk til menneskeskapte klimaendringer. Den tredje av dem anerkjente menneskeskapte klimaendringer, men anerkjente allikevel at naturens sykluser utgjør en større del av klimaendringene. Denne korrelasjonen viser til dels at dem som ikke tror på menneskeskapte klimaendringer, ser heller ikke nødvendigheten av å lage landbaserte vindmøller som produserer fornybar energi.

Et annet interessant funn, er at det var tre intervjuobjekter som syntes at folkeavstemming ville vært en god måte å fatte avgjørelsen om vindmølleparken på. Dette er de samme tre som også var negative til vindmølleparken i utgangspunktet. Dette er ganske naturlig, da de er misfornøyde med det originale vedtaket, og vil dermed ha en ny sjanse. De to andre mente at en folkeavstemming ikke ville gitt folkets egentlige mening, og mener dette burde kunne unngås ved blant annet bedre informasjon til befolkningssmassen.

Intervjuobjektene var også dels enige i noen spørsmål, tross mindre uenigheter. Det er en samlet oppfattelse av at det var et stort lokalt engasjement rundt hele vindmølleprosessen. Naturvern, økonomi, symbolpolitikk, kapitalisme, bare for å nevne noen gjentakende uttrykk. Det kommer tydelig frem at intervjuobjektene har en sosial tilhørighet til Farsund, der de utrykte tillit til de lokale myndighetene, selv i en vanskelig periode med stor misnøye. Det kommer også frem at intervjuobjektene er splittet i hvor mye de anser at vindmølleparken blir brukt som et turområdet. Men de er alle samstemte i at vindmølleparken ikke har påvirket turismen i særlig grad.

Få av intervjuobjektene føler et eierskap til vindmølleparken, i den grad av at de er stolte av å ha en så stor energiproducent i kommunen. Intervjuobjektene har dog akseptert at den er der, og innsett at det er lite å gjøre noe med. Deres holdning til vindmølleparken nå 9 år senere har ikke endret seg markant, selv om et av intervjuobjektene har begynt å tvile på om utbyggingen var en god ide i utgangspunktet. De er også veldig klare på at andre kommuner i lignende situasjoner burde gi mer makt til befolkningen, der deres stemme burde få mer makt i slike store avgjørelser. Samlet sett virker intervjuobjektene tydelig på at det er selve naturødeleggelsene som er kjernen i vindmøllemotstanden, og mindre forakten for kapitalistiske utbyggere. Dermed er vindmøllemotstanden mer klimarettet betinget, på den måten at naturens potensielle ødeleggelser er kjernen i motstanden.

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon og bakgrunn for tema	6
1.1 Problemstilling	7
2.0 Teoretisk rammeverk	9
2.1 En gjennomgang av Norsk vindkraftshistorie	9
2.1.1 Fase 1: Kappløpet om Norsk vindkraft	9
2.1.2 Fase 2: EU fremmer fornybar energi, og Norge følger etter	10
2.1.3 Fase 3: En bedring av konsesjonsprosessene for Norsk vindkraft	11
2.1.4 Nordmenns fornektelse av klimaproblemet	12
2.1.5 Argumentene for utbygging av vindmøller	13
2.1.6 Motargumentene for utbygging av vindmøller	14
2.2 Sosialkonstruktivisme	16
2.3 Sosial aksept	17
2.4 Populisme	18
2.5 Klimaskepsis	19
2.6 Sosial tilhørighet	20
2.7 Klasseperspektivet – Sosial, kulturell og økonomisk kapital	21
3.0 Metode	23
3.1 Kvalitativt intervju	23
3.2 Kvalitativ forskning	24
3.3 Farsund kommune og studiens utvalg	25
3.4 Tilgang til feltet og gjennomføringen av intervjuene	26
3.5 Analyse og tolkning av data	29
3.6 Studiets validitet og reliabilitet	31
3.6.1 Intern validitet	31
3.6.2 Ekstern validitet/overførbarhet	32
3.6.3 Reliabilitet/pålitelighet	33
3.7 Etske refleksjoner	34
4.0 Analyse og drøfting	36
4.1 Intervjuobjektens tilknytning til kommunen, og deres rolle i samfunnet	36
4.2 Politikk og tiltro til myndighetene	38
4.2.1 En skjebnesvanger avgjørelse - Holdninger til politikernes valg	38
4.2.2 Folkeavstemning - Innbyggernes tillitt til at folkevalgte speiler folkets meninger	41
4.2.3 Sosial uro - Et samfunn som mobiliserer til kamp	44
4.2.4 Folkets engasjement og tiltro til myndighetene	47

4.3 Sosial aksept, holdninger og tanker om klima	52
4.3.1 Folkets dom - Eierskap til vindmølleparken og turisme.....	52
4.3.2 Klimaskepsis – Menneskeskapte klimaendringer	56
4.3.3 Landbaserte vindmøller, et gode eller onde for naturlandskapet?	60
4.3.4 Kapitalisme eller klima?	64
4.3.5 Tanker om vindmøller i andre kommuner, og alternative kilder til fornybar energi	67
4.3.6 Individenes holdning til landbaserte vindmøller «nå», 9 år senere	73
5.0 Konklusjon og avslutning.....	77
6.0 Litteraturliste.....	80
Vedlegg 1 – Intervjuguide	83
Vedlegg 2 – Informasjonsskriv.....	85
Vedlegg 3 – Godkjenning fra NSD.....	89

1.0 Introduksjon og bakgrunn for tema

Klimaendringene har vært et av de heteste temaene i norsk presse de siste årene.

Menneskeheten har nå innsett at uten handling, vil verden slik vi kjenner den gradvis bli ødelagt. De fleste vil ta vare på klimaet, men ikke til enhver pris. Når det diskuteres tiltak for hvordan man kan senke CO₂-utslipp, er det ofte stor oppstandelse i lokalsamfunnene. Hvor skal vindmølleparkene stå? Hvor skal man sette opp bompengestasjoner? Hvorfor skal mennesker med god råd få bompengelettelser grunnet deres dyre Tesla? Det vil være umulig å løse klimaendringene uten å diskutere økonomiske og sosiale forskjeller blant befolkningen, og det er derfor viktig å finne de beste løsningene for å produsere fornybar energi, uten å skape konflikt.

For rundt 12 år siden ble Lista Vindkraftverk AS gitt den endelige konsesjonen for å bygge vindmøllepark i Farsund (Bjerkestrand, 2009). Etter en omfattende byggeprosess, ble den i slutten av 2012 klar til å begynne den første produksjonen av fornybar energi (NVE Vindkraft). Den ellers så uberørte naturen ute ved havgapet hadde fått en ny attraksjon. Mangfoldige meter over bakken roterer det nå 31 store vindmøller, og landskapet er blitt u gjenkjennbart. Befolkningen i Farsund var, og er splittet i holdningene sine knyttet til vindmølleparken. Det ble stor oppstandelse, også i de lokale avisene i vestre Agder: «Det oppleves som et jettfly står i ro i lufta uten å klare å lande» (Sommerset, 2014) ytret en beboer til NRK. En annen beboer sa til TV2 at vindmølleparken «er en ulykke for kommunen» (Sved, Solvang og Hvattum, 2009).

Det var ikke bare forargelse, men også begeistring for å få en så stor energiprodusent i kommunen. Til NRK sa den daværende ordføreren: «Dette er veldig positivt. Det betyr nye muligheter for vår industri» (Nilsen, 2009). Mulighetene for flere arbeidsplasser og industrieventyr i kommunen virket forlokkende.

Debatten om vindmøller på land har pågått så lenge jeg kan huske. Det kommer argumenter for og imot, gjennom avisene, radio, sosiale medier, og hvor enn man kan oppdatere seg på nyheter. Det er spesielt en nyanse i denne debatten som jeg mener har manglet. Mener motstanderne oppriktig at problemet rundt vindmøllene er ødeleggelsen av den norske naturen, eller er det en form for bitterhet til rike utbyggere som tjener mye penger på bekostning av «deres» natur?

Som student fra en kommune uten vindmøller, har jeg aldri klart å sette meg helt inn i denne debatten. Er vindmøller et gode eller et onde, og hva er det motstanden handler om? Ettersom min nysgjerrighet ble trigget av denne debatten, var bakgrunnen for mitt temavalg ganske enkelt. Som en utenforstående har jeg hatt forståelse for begge sider av debatten, og jeg kan forstå de fleste argumentene som har blitt brukt opp igjennom historien. Denne oppgaven handler ikke bare om at jeg selv skal gjøre meg opp en mening om hva vindmøllemotstanden handler om, men også et objektivt resultat som ser begge sider av debatten, som forhåpentligvis vil komme frem til et rasjonelt svar.

1.1 Problemstilling

En befolknings holdning til vindmølleparker kan handle om flere ulike ting. Det er veldig mange aspekter som kan dekkes, og derfor er det viktig for en forskende student å ta visse forbehold. Ved å fokusere på spesifikke nyanser ved problemstillingen, vil man både få et mer konkret datautvalg, og en mer spisset kompetanse. I denne oppgaven vil datainnsamlingen komme fra fem ulike intervjuobjekter, som alle vil besvare de samme spørsmålene. For å finne svar på hva selve motstanden av vindmøller stammer fra, spør jeg blant annet spørsmål om intervjuobjektene bakgrunn, hvordan de har oppfattet samfunnsbildet i kommunen rundt prosessen, og ikke minst deres personlige opplevelser rundt vindmølleprosjektet. Med dette som utgangspunkt, ble problemstillingen som følger:

Er motstand av vindmølleutbygging sosialt eller klimarettet betinget? En kvalitativ analyse av eksperter i Farsund sine opplevelser knyttet til bruk og utbygging av vindmøller i egen kommune.

Er vindmøllemotstandere mest opptatt av at vindmøllene ødelegger naturen, eller er de mer opptatt av at noen tjener seg rike på naturens og lokalbefolkningens bekostning? Det er svært interessant å kunne se forholdet mellom hva som handler om penger/næring, og hva som handler om å skåne urørt natur. Ved å kunne svare på dette spørsmålet, vil det kunne skape et bedre samarbeid mellom utbyggere og lokalbefolkning i fremtidige prosjekter. God kommunikasjon mellom to parter er viktig. Derfor er det helt nødvendig å vite hva en eventuell misnøye faktisk handler om, slik at man kan løse en konflikt på en redelig måte. Dette vil gagne både utbyggere og lokalbefolkning i kommuner landet over.

Videre i denne oppgaven vil jeg presentere både teori og metode som vil bli brukt i den videre analysen og drøftelsen av mine funn fra feltarbeidet i Farsund. Dataen jeg har samlet inn kommer fra fem unike intervjuobjekter, som alle har en sentral rolle rundt temaet i oppgaven. På slutten av oppgaven vil jeg konkludere og avslutte med de sentrale funnene som har blitt gjort i dette forskningsprosjektet, og hvilke funn som kan forskes på videre en gang i fremtiden.

2.0 Teoretisk rammeverk

2.1 En gjennomgang av Norsk vindkraftshistorie

For å kunne sette seg inn i en befolknings tanker om vindmøller på land, er det nødvendig å ha en forforståelse av Norsk vindkraftshistorie. De to siste tiårene har Norsk vindkraft hatt en lav utbyggingstakt, men nå i de senere årene har det vært en kraftig økning i installert kapasitet. Samtidig som utbyggingen av vindmøller har blitt hyppigere, har vindkraft som kilde blitt stadig mer kritisert. Flere lokalsamfunn har vist stor motstand, noe som har ført til store protester og sivil ulydighet. Avstanden mellom staten og lokalsamfunnene har økt betraktelig, og den nasjonale vindmølledebatten har aldri vært større enn nå. Ved å ta for seg norsk vindmøllehistorie, samt bakgrunnen for den store motstanden, vil det kunne bidra til å svare på denne oppgavens problemstilling.

I en gjennomgang av norsk vindkraftshistorie, er det naturlig å dele historien inn i tre faser. Ved å dele opp i tre faser skapes en tydelig oversikt over politikkenes bevegelser, samt institusjonell utvikling.

2.1.1 Fase 1: Kappløpet om Norsk vindkraft

Den første fasen strekker seg fra 1998 til 2009. Her nevnes vindkraft for første gang i en stortingsmelding fra 1998 til 1999. Her blir det argumentert frem at Norge må satse på fornybare energikilder og at vindkraft skal være den kilden som skal bidra til Norges fremtidige fornybare energiproduksjon. Stortingsmeldingen understreker at vindkraft ikke nødvendigvis er lønnsomt, men at det kan bli det, samtidig som det har et stort teknologisk potensial. Denne stortingsmeldingen skapte signaler i Norge om at vindkraft er noe staten vil satse på. Etter Energiutvalgets anbefalinger, ble det i 2000-2011 etablert en investeringsordning for vindkraft. Denne ordningen ble opprettet som et middel for å sikre videre utvikling av teknologi, bygge et markedsgrunnlag og legge til rette for det politiske målet om utbygging (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 4).

Ordningen ble først gått igjennom av Norges vassdrags- og energidirektorat etterfulgt av Enova. Fra 2003 og utover ble det en opphopning i antall søknader om vindkraftkonsesjoner. Aktørene var kjempeivrige etter å komme i gang med byggingen, noe som førte til at det ble sendt mange ukvalifiserte søknader. Disse søknadene skapte et massivt press på NVE, noe som startet lokale konflikter. I 2004 ble det etablert tematiske konfliktvurderinger på nasjonalt

nivå for å kunne klassifisere søknadene, slik at arbeidspresset og kvaliteten ikke ble påvirket (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 4).

I 2007 utarbeidet Miljødepartementet og Olje- og energidepartementet retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg. Dette gjorde dem for å sikre helhetlig og langsiktig planlegging i forhold til andre samfunns- og miljøinteresser, samt sikre lokal forankring for prosjektene. Disse retningslinjene var med på å signalisere et økt ansvar for fylkene, ved å utvikle regionale planer og koordinere lokale og nasjonale styringsnivåer (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 4-5).

2.1.2 Fase 2: EU fremmer fornybar energi, og Norge følger etter

I fasen fra 2009 frem til 2018, ble vindkraftutbyggingen i større grad koblet til klimapolitiske mål og forpliktelser om å øke andelen av fornybar energiproduksjon og elektrifisering av industri og samfunn. I 2009 hadde EUs fornybardirektiv et mål om å fremme fornybare energikilder og forpliktet medlemslandene i EU/EØS til dette. Norge var forpliktet til å kunne øke sin fornybarandel til 67,5 prosent innen 2020. Det ble pekt på et stort potensiale i norsk vindkraft, men det ble også påpekt at dette skulle veies opp mot andre miljø- og samfunnshensyn. Det ble understreket i klimaforliket at offensiv nasjonal klimapolitikk også må kunne være god næringspolitikk (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 5).

Loven om elsertifikater ble vedtatt i 2011, med det formålet om å bidra til økt produksjon av fornybar energi. På dette tidspunktet ble ikke vindkraft ansett som en lønnsom energikilde, og var derfor støttet av Enova. Innføringen av elsertifikater ble starten på elsertifikatloven, som er en markedsbasert støtteordning. Denne loven kan bli sett på som et politisk virkemiddel, der hensikten er å oppfylle målet om økt produksjon av fornybar energi. Elsertifikatloven skulle bidra til økt sikkerhet til økonomisk forutsigbarhet for investeringer i fornybar energi for markedsaktørene, samt bidra til økt investeringsvilje i Norge (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 5).

Videre, i 2012, ble det utført en offentlig utredning av energipolitikken. De sentrale utfordringene som ble nevnt i denne utredningen frem mot 2050, ble beskrevet som å «Opprettholde og styrke forsyningssikkerheten for kraft og energi, utnytte naturressursene slik at de bidrar til verdiskaping i landet, ivareta hensyn til natur og miljø, og stimulere til effektiv energibruk» (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 5). Disse utfordringene påvirket både politikken og det internasjonale markedet.

Det ble pekt på at internasjonal klimapolitikk og en større etterspørsel av fornybar energi i Europa ville skape større lønnsomhet i norsk utbygging av fornybare energiresurser. Det ble nå bevist at vindkraft ville være viktig for fremtidens energiforsyning. Prinsippene om verdifordeling mellom kraftverkseier, lokalsamfunn og stat bør videreføres slik at lokalsamfunnene skal kunne få sin andel av verdiøkningene (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 5-6).

Olje – og energidepartementet bestilte en nasjonal rammeplan for vindkraft av Norges vassdrags- og energidirektorat. Formålet med denne nasjonale rammeplanen var todelt. Det første formålet var å sikre «et oppdatert kunnskapsgrunnlag for landbasert vindkraft basert på relevante studier, konsekvensutredninger, litteratur og innhenting av erfaringer med etablerte vindkraftanlegg» (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 6). Det andre formålet er et «forslag til egnede områder for lokalisering av vindkraft på land vist på kart. Kart skal baseres på analyser av de temaene som lar seg kartfeste. Norges vassdrags – og energidirektorat kan velge å presentere forskjellige kart med ulike vektlegging av aktuelle tema» (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 6). Denne rammen skapte en forsikring om at alle utbygginger og utredninger skulle basere seg på profesjonelle kriterier som her nevnt.

2.1.3 Fase 3: En bedring av konsesjonsprosessene for Norsk vindkraft

I 2019 ble den komplette nasjonale rammen for vindkraft lagt frem. Kunnskapsgrunnlaget bestod av 21 temarapporter om vindkraft og virkninger, samt et kart som pekte ut 13 av de mest egnede områdene i Norge for utbygging av vindkraft. Prosessen rundt den nasjonale rammen holdt på samtidig som den hittil største utbyggingen av vindkraftverk i Norge skjedde – da spesielt i Trøndelag og Rogaland. I løpet av 2018 fikk vindkraft stadig større nasjonal oppmerksomhet, og i 2019 ble det publisert over 2400 artikler i riks- og regionalpresse. Siden dette er det meldt om flere episoder med hærverk og sivil ulydighet på byggeplasser. Det er til og med hendelser der ansatte i Norges vassdrags- og energidirektorat har fått tilsendt drapstrusler. Denne perioden har flere miljø-, natur og friluftsansasjoner fått en tydeligere stemme i den offentlige debatten, der det blir dannet allianser og mobiliserte grupper i protestaksjoner flere steder i landet. Den nasjonale rammen kan ikke sies å ha bidratt til forutsigbarhet eller demping av konflikter (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 7). Her har på mange måter den nasjonale rammen feilet.

Olje – og energidepartementet mottok en rapport fra Norges vassdrags- og energidirektorat i 2020 med tiltak for å bedre konsesjonsprosessene for vindkraft. Her er det utarbeidet fire tiltakspakker som skal forbedre konsesjonsprosessen. Den første tiltakspakken består av tiltak for økt kunnskap, veiledning og informasjon, der det blant annet skal etableres en statlig informasjonsplattform. Den andre tiltakspakken handler om effektivisering og økt legitimitet, som tar for seg tidsfrister ved søknader, samt krav til regionale innspill i prosessen. Den tredje tiltakspakken ser på drift og rammevilkår, og den fjerde og siste tiltakspakken ser på sterkere styring av volum og lokalisering. Dette skal øke forankring og styring gjennom regionale behandlinger, bedre retningslinjer for lokalisering, samt høre på incentivene fra lokalsamfunnet. Ved dette ønsker Norges vassdrags- og energidirektorat å øke tillitten til myndighetene, der de skal sikre utbygging av de beste lokalitetene, økt effektivisering og forutsigbarhets, samt prøve å forhindre store konflikter (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 8).

2.1.4 Nordmenns fornektelse av klimaproblemet

Innen problematikken er det veldig mange argumenter blant dem som både er for og imot vindmølleutbygging på land. I mellom disse sterke motsetningene, er det også individer som ikke er så opptatt av denne problematikken i det hele tatt. En forklaring på dette er at den offentlige oppmerksomheten ofte baserer seg på Maslows behovspyramide, i det at folk fokuserer på de umiddelbare problemene, og derfor blir klimaproblematikken skjøvet lengre bak i køen av bekymringer (Norgaard, 2011, s. 74-75). I denne måten å tenke på, klarer ikke mennesker å tenke på klimaendringer, fordi de er for opptatte med å tenke på problemene som skjer akkurat nå (Norgaard, 2011, s. 75).

Blant nordmenns fornektelse av de langsiktige problemene, er det også en følelse av skyld som påvirker svært mange. I det daglige er veldig mange klar over hvordan deres handlinger påvirker klimaet i negativ forstand. Mange er eksempelvis klar over at mye bilkjøring påvirker miljøet negativt, men ettersom samfunnet er lagt opp til at det er den letteste måten å reise på, «tvinger» det folk til å ta bilen. Mange mennesker i Norge er klar over deres klimaavtrykk, men gjør lite med det av praktiske årsaker (Norgaard, 2011, s. 85-87).

Nordmenn lever i et stort klimapolitisk paradoks. Vi er under en form for kollektiv dissonans som er sterkere i Norge enn i mange andre land, og blir stadig påpekt av journalister og kritiske politikere: Paradokset mellom oljenasjonen Norge og Norge som et av de antatte foregangslandene i bekjempelsen av global oppvarming (Eide, Elgesem, Gloppen og Rakner, 2014, s. 9).

I en undersøkelse fra Medborgerpanelet i 2013, svarer 79 prosent nordmenn at de i større eller mindre grad er bekymret for klimaendringene. Samtidig er det 87 prosent som mener at klimaendringene utgjør en alvorlig trussel (Eide, Elgesem, Gloppen og Rakner, 2014, s. 10). Dette viser at veldig mange nordmenn er bekymret for klimaendringene som skjer nå og inn i fremtiden. Samtidig er det veldig mange av dem som tenker at dette problemet ligger så langt frem i tid, og derfor er det begrenset med hvilke tiltak befolkningen faktisk gjør i det daglige for å motvirke dette.

2.1.5 Argumentene for utbygging av vindmøller

Diskusjonen rundt utbygging av vindmøller styres ikke bare av fagfolk, men også politikere, journalister og den vanlige mann i gata. Synspunktene er mange, og det er derfor gunstig å se nærmere på disse. En av de vanligste drivkreftene for å bygge vindmøller, handler om hensynet til klima og global oppvarming. Vindkraft blir begrunnet som et middel for å øke produksjonen av fornybar energi. Dette vil kunne bidra til å redusere vårt utslipp av Co2. Utover dette blir Paris-avtalen og FN's klimapanelrapporter trukket inn i argumentasjonen som et av de viktigste midlene for å redusere globale Co2-utslipp. Elektrifisering av transport og industri er også et viktig argument. Hvis Norge skal kunne omstille seg til å bli et lavutslippssamfunn, er det nødvendig å se etter slike grønne løsninger. Norge er et land med store vindressurser, noe som skaper et ansvar om å utnytte dette til det fulle (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 9).

Forsyningssikkerheten i Norge er også under diskusjon. Vindkraft forstås da som viktig for å sikre tilgang og lave kraftpriser til energi. Dette er energi for både forbrukere og næringsliv, og ikke minst for de kraftintensive næringene. Det nevnes at kapasiteten for utbygging av vannkraft er sprengt, noe som gjør utbygging av vindkraft til det eneste gode energialternativet. Elektrifisering av sektorer og samfunn vil bidra til å øke etterspørsel etter fornybar energi, noe som gjør at behovet øker. Derfor må det produseres mer strøm for å dekke etterspørselen. (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 9).

Norge har en rik energihistorie, og vil for mange identifiseres som energinasjonen Norge. Energi kobles til en nasjonal identitetsfølelse, en følelse som knyttes til «grønn» energi. Norge må sikre sin plass i det internasjonale samfunnet som leverandør av energi- spesielt fornybar energi. Internasjonale energipriser har økt, noe som bidrar til å styrke denne påstanden. «Grønn» verdiskaping handler om at fornybar energi og vindkraft er en investering for fremtiden. Ved bruk av vindressurser skapes det verdier gjennom produksjon av energi, samtidig som det skaper industri og flere arbeidsplasser på lang sikt. Strømvavtaler mellom store industrielle aktører og vindkraftverk er med på å styrke denne økonomiske begrunnelsen. Perspektiver på hvordan energiutvinning skal skje i utfasingen av oljeindustrien er også sentrale til disse poengene (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 9).

Utbygging av vindkraft handler ikke bare om å skaffe «grønn» energi, men også kapital og arbeidsplasser. Vindkraft kan bidra til lokale ringvirkninger, som en del av en distriktspolitikk som danner økonomisk vekst og nasjonal velferd. I politikken har skatt og lokal samfunnskompensasjon fått lite oppmerksomhet. I noen kommuner begrunnes vindkraften med at skatteinntektene har bidratt til økt velferd i kommunen. For å få en systematikk i dette, har Norske Vindkraft Kommuner (LNVK) utarbeidet spesifikke maler for utbyggingsavtaler med lokal samfunnskompensasjon. Disse avtalene er enda ikke formalisert eller institusjonalisert av norske myndigheter (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 9-10).

Vindkraft er begrunnet som en lønnsom og kostnadseffektiv kraftproduksjon. Rapporter fra Det internasjonale energibyrået sier at vindkraft er den mest lønnsomme og kostnadseffektive energiutbyggingsformen. Økt produksjonskapasitet og større turbiner har også vært med på å bekrefte disse rapportene. Samlet sett, handler argumentene for vindkraft om det globale behovet for fornybar energi. Denne ressursen skal bidra til å møte klimautfordringene. Ved å legge til rette for en markedsdrevet utvikling, vil det skape store muligheter for økonomisk vekst og utvikling av fornybar nasjonen Norge (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 10).

2.1.6 Motargumentene for utbygging av vindmøller

Ødeleggelse av natur, økosystemer og miljø er blant de tyngste motargumentene mot utbygging av vindmøller på land. Utbygging i naturen kan få store konsekvenser for sammenhengende naturområder. Det kan også påvirke ulike arters habitater og leveområder. Andre argumenter retter seg mot dyrelivet, og hvordan driften av vindkraftturbiner påvirker dette. Biodiversitetspanelet i FN understreker viktigheten av sammenhengene mellom

naturområder og økosystemer. Perspektiver på biodiversitet og natur kobles sammen med nasjonale naturverdier og «naturromantiske» idealer om uberørt natur som har en verdi i seg selv. Norge er et land preget av flott natur, noe som gjør at mange mennesker identifiserer seg selv med nettopp dette (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 10).

Destruering av kulturlandskap blir også dratt frem som et tydelig motargument. Bakgrunnen for dette er at vindmøller kan ødelegge det visuelle bildet av naturområdene, slik at det hindrer annen type aktivitet i området. Det trekkes frem at dette særlig ødelegger for friluftsliv. Relatert til dette er det også argumenter som sier at vindmøller ødelegger mulighetene for naturbasert reiseliv (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 10).

Visuelle og støymessige påvirkninger vil kunne ødelegge både stedsattraktivitet og folkehelse. Argumentene mot vindkraft samler seg hovedsakelig rundt at vindkraft er ødeleggende for lokalsamfunnets eksisterende verdier og brukspraksis. Vindkraft fremstilles også skadevirkende for ulike økonomiske aktiviteter og lokal verdiskapning. Herunder reiseliv, hyttebygging, reindrift og eiendomspriser. Dette blir dratt inn i sammenheng med at lokalsamfunnene ikke klarer å se hva vindkraft kan bidra med for å skape positive ringvirkninger i det lokale næringslivet (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 10-11).

Debatten om vindkraft bærer også preg av urettferdig fordeling av sosiale og økonomiske goder. Vindkraften skaper verdier for et fåtall, samtidig som det ikke eksisterer gode og rettferdige fordelingsregimer for avkastning. Eierskap og selvråderett til naturressursene er også et poeng som den norske befolkningen er opptatt av. Nordmenn er redd for «kolonisering» av norsk natur, der utenlandsk kapital bygger ut norske energiverdier for å gjøre Europa og internasjonale selskaper mer fornybar. Her trekkes også de norske kraftkablene til utlandet inn i debatten, som på mange måter har blitt et symbol på hvordan Norge tømmes for energi (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 11).

Det settes også spørsmål ved hvor stort behovet kraft fra vindmøller egentlig er. Norges energibehov blir i stor grad dekket av vannkraft, og at fremtidige behov for fornybar energi kan dekket ved å utvikle vannkraftproduksjonen ytterligere. Utover dette, er den juridiske og prosessuelle rettferdighet og tillit til prosessene brukt som argument mot vindkraftutbygging. Lokaldemokratiene opplever at konsesjonsprosessene mangler nærhet til lokalsamfunnet. Prosessene oppleves som lukkede og ugjenomsiktige. Lokalbefolkningene er redd store deler av prosessene kan grense til korrupsjon, ettersom de føler seg utelatt. Dette bidrar til å skape mistillit til staten (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 11).

2.2 Sosialkonstruktivisme

Denne oppgaven baserer seg hovedsakelig på en konstruktivistisk tilnærming. Den sosiale virkeligheten er ikke noe som er konstant over tid slik som fysiske objekter er, det er noe som stadig er i endring. Mennesker som handler og samhandler, vil skape en dynamikk som gjør at fenomener vil endre seg over tid. Dette er grunnen til at kunnskap om den sosiale virkeligheten alltid vil være begrenset av tiden, noe som gjør at det vil være umulig å lage absolutte lover som gjelder over lang tid (Postholm og Jacobsen, 2018, s. 49).

Den konstruktivistiske tilnærmingen tar utgangspunkt i at det er umulig å skille mellom objektet som studeres, og den som studerer. Teoretikeren Immanuel Kant hevdet at mennesker aldri med full sikkerhet kan si at dette er slik objektet jeg studerer virkelig er. Det eneste et menneske kan si noe om, er hvordan man selv oppfatter et fenomen. Dette synet blir kalt konstruktivisme i den moderne vitenskapsteorien nettopp fordi vi ikke nødvendigvis ser objekter slik de faktisk er, men vi konstruerer en gjengivelse av objektet. Det er sånn at vår forståelse av virkeligheten vil være en oppfatning av virkeligheten, ikke virkeligheten i seg selv. Dermed er det slik at når oppfatninger ikke er virkeligheten, så vil våre oppfatninger kunne skifte når man får ny informasjon. Kunnskap er i stadig endring og fornyelse (Postholm og Jacobsen, 2018, s. 49).

Det argumenteres også for, at i studier av sosiale fenomener, er det umulig å skille forskeren fra objektet som studeres. Forskeren må gå i interaksjon med dem man studerer. I en interaksjon vil personen bli påvirket av omgivelsene og vice versa, og mennesket vil bli betraktet som aktivt handlende og ansvarlig. Kunnskap vil videre bli oppfattet som en konstruksjon av forståelse og mening skapt i møte mellom mennesker i sosial samhandling. En forsker har ikke muligheten til å heve seg over verden og hevde at man har et nøytralt blikk på virkeligheten. Forståelsen av virkeligheten vil skje i dialog mellom forsker og objekt. En virkelighet som konstrueres sammen med andre, er noe som gir opphavet til betegnelsen sosialkonstruktivisme (Postholm og Jacobsen, 2018, s. 49-50).

2.3 Sosial aksept

Store industrielle prosjekter møter ikke bare tekniske utfordringer, men også sosiale utfordringer. Utbygging av store prosjekter kan bli problematiske hvis det er mye motstand i lokalbefolkningen. Derfor er det viktig å kunne kartlegge den sosiale aksepten blant menneskene som føler seg berørt. Begrepet sosial aksept er et begrep som kan ha flere ulike tolkninger, og har møtt på flere definisjonsproblemer. Begrepet kan oppfattes for snevert, og på den måten benekte andre dimensjoner av hvordan mennesker forholder seg til ny teknologi. Et annet fremmet problem, er at ved fokus på ordet «aksept» ser man ikke bare på det normative «Top-down» perspektivet på menneskers relasjon til utvinning av energi, men man ignorerer også all annen type respons som f. eks støtte, usikkerhet, motstand og apati blant befolkningen (Geraint og Gienluca, 2016, s. 12-13).

Innenfor sosial aksept som begrep, er det ofte det u-aksepterte som er interessant, da det sier mye mer om et problem enn hva som er akseptert. Andre teoretikere har kommet med tanken om at det ikke er den brede ideen om aksept som er av interesse, men heller den essensielle ideen om at aksept fører til suksess og effektivitet. Utbyggere vil ha godviljen til befolkningen med seg i starten av et prosjekt, men i etterkant har ikke utbyggerne et like stort behov for et langvarig forhold til lokalsamfunnet (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13).

Begrepet har noen svakheter, men er uansett et anerkjent begrep som mangler store konkurrenter i beskrivelsen av menneskers aksept for slike prosjekter. En av de mest generelle og vanlige definisjonene av sosial aksept ble skrevet av Upham:

«A favourable or positive response (including attitude, intention, behaviour and — where appropriate — use) relating to proposed or in situ technology or social technical system by members of a given social unit (country or region, community or town and household, organisation)” (Geraint og Gienluca 2016, s. 13).

Dette sier i all hovedsak at sosial aksept er en positive respons på en ide, som er gitt fra en person eller gruppe som helhet. Det er også slik begrepet er anvendt i denne oppgaven.

Sosial aksept består av tre underbegreper som vil ha en sentral rolle i dette forskningsprosjektet. Det første av disse begrepene er markedsaksept. Dette omfatter markedets evne til å ta til seg teknologi og innovasjon, inkludert villigheten finansielle institusjoner har til å investere eller gi lån til prosjekter innen teknologi. I hvor stor grad investorer er interessert i teknologi er avgjørende. Den sosio-politiske aksepten er det andre begrepet. Her reflekteres bredere problemstillinger innenfor sosial aksept, eksempelvis i hvor

stor grad staten og institusjonelle rammeverk aksepterer vindteknologi som en god energikilde, og hvor stor tillitt dette får av det offentlige og den generelle befolkningen. Det tredje og siste begrepet er samfunnsaksept. Dette reflekterer aksepten til spesifikke avgjørelser og energiprojekter, delvis av innbyggere og lokale myndigheter. Vertskommunen til utbygging av prosjekter har alltid en formening om hvordan en slik utbygging skal gjennomføres, eller om den skal gjennomføres i det hele tatt (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14).

Disse tre begrepene skal ikke bare anvendes alene, men må også kunne bli sett sammen. Begrepene har et interaktivt forhold, der eksempelvis store utfordringer i samfunnsaksepten kan forvitte en videre sosio-politisk aksept, som igjen kan endre politikken som øker risiko og påvirker investeringer som kan endre markedsaksepten (Geraint og Gienluca, 2016, s. 14). Alle tre begrepene er med på å påvirke aksepten knyttet til vindmølleutbygging på land, og må derfor tas i betraktning hver for seg og samlet.

2.4 Populisme

En viktig teori å ta for seg knyttet til folks holdninger til vindmølleutbygging er populisme. Det er mange måter å definere populisme på, men i denne oppgaven blir det tatt utgangspunkt i Cas Mudde sin oppfattelse av hva begrepet innebærer. En ting som er felles for ulike forklaringer av hva populisme innebærer, er at det handler om «eliten» og «folket» i samfunnet. Det vil si at populisme sier noe om forholdet mellom eliten og folket. Mudde (2004) definerer populisme som «en ideologi som ser på samfunnet som separert i to homogene og antagonistiske grupper, «The pure people» versus «The corrupt elite», og argumenterer for at politikk burde være et uttrykk av den generelle viljen til folket» (s. 543).

Elitisme handler om at det er en gruppe intellektuelle mennesker som mener de selv burde ta styringen, ettersom vanlige mennesker ikke kan tenke rasjonelt (Hawkins, Carlin, Littvay og Kaltwasser, 2019, s. 4). Dette er en provoserende tanke for mange, ved at en liten gruppe med makt kan «overkjøre» vanlige mennesker.

Populisme kan være en relevant faktor når det kommer til intervjuobjektene holdninger til vindmølleparken. Det er mulig at noen vil føle seg tråkket på av øvrige myndigheter knyttet til utbyggingen, der objektene kan føle seg tilsidesatt i avgjørelsen om prosjektet. Ettersom intervjuobjektene har vidt forskjellige bakgrunner, vil det være interessant å se hvordan de stiller seg til denne utbyggingen, om de føler seg tråkket på eller ikke.

2.5 Klimaskepsis

Blant den norske befolkningen er det flere personer som mener at klimaendringene ikke er menneskeskapt. Disse individene har fått mange tilnavn, særlig klimaskeptikere, klimafornektere eller klimarealister. Disse enkeltpersonene hevder at klimaendringer ikke er reelle, ikke et problem for samfunnet og heller ikke menneskeskapt. Rahmstorf skiller mellom trend sceptics (trendskeptikere), som fornekter at klimaendringer eksisterer, attribution sceptics (årsaksskeptikere), som hevder at klimaendringene er reelle, men at de ikke er menneskeskapt, og impact sceptics (virknings skeptikere), som hevder at klimaendringene er ufarlige og ofte fordelaktige (Austgulen og Stø, 2013). Norgaard tilfører også en fjerde type klimaskepsis som kalles implicative denial. Dette er folk som oppfører seg i den tro at klimaendringer ikke har noen betydning. Alle disse fire typene klimaskeptikere hører sterkt sammen, og i større undersøkelser knyttet til klimaskepsis blir ikke disse underpunktene alltid tatt i betraktning (Austgulen og Stø, 2013).

I denne masteroppgaven vil det komme ulike meninger knyttet til utbyggingen av vindkraft på land. Ved å se på de ulike rollene en klimaskeptiker kan besitte, vil det være relevant å se på intervjuobjektens syn på klimaendringer. I artikkelen til Austgulen og Stø (2013) trekker de frem tre dominerende forklaringer for klimaskepsis. De trekker frem mangel på kunnskap, forskjeller i verdenssyn og forskjeller i sosial praksis som disse tre forklaringene. Når det snakkes om mangel på kunnskap, trekker McCright og Dunlap slutningen om at det foregår en organisert form for klimafornektelse hvor målet er å undergrave grunnlaget for en aktiv klimapolitikk. Dette skjer når et lite knippe forskere fjerner det vitenskapelige grunnlaget for en slik politikk. Dette skaper en usikkerhet blant folk, noe som gjør det lettere å betvile det faktum at det faktisk finnes menneskeskapt klimaendringer. Når det kommer til forskjeller i verdenssyn, betyr dette at folk fra ulike land og kulturer har forskjellig syn på politisk ideologi og verdier. Politisk ledelse har stor påvirkningskraft når det kommer til å forme en befolknings holdninger. Den siste forklaringen handler om sosiale forskjeller i praksis. Norgaard forklarer at nordmenns klimaskepsis knyttes til at norsk økonomi og velstand i stor grad er et resultat av norsk oljeproduksjon, og at det går bra med norsk økonomi ved dagens klimautslipp. Så grunnen til skepsis er sosiale konsekvenser for enkeltindivider, samt politiske og økonomiske konsekvenser for Norge (Austgulen og Stø, 2013).

2.6 Sosial tilhørighet

Den sosiale strukturen og menneskers tilhørighet vil ha en påvirkende faktor i studier som ser på store områdeendringer, slik som vindmølleparken i Farsund er. For å kunne skjønne strukturen i sosial tilhørighet, er det viktig å kunne skille mellom samfunnstilknytning og tilhørigheten til sosiale grupper. Beskrivelsen av strukturen av sosial tilhørighet finner man ved å kombinere fire komponenter: Tilknytning, lojalitet, solidaritet og følelsen av en Vi-følelse (Pollini, 2007).

Tilknytning er en form for investering mot et sosialt objekt. Får man da en god tilknytning, oppstår det en form for lojalitet. Innenfor sosial tilhørighet, er lojalitet definert som relasjonen mellom «ego» som subjekt, og «kollektivet» som sosialt objekt hvor «ego» er medlem. Ved siden av å være et sosialt objekt av tilknytning, er også det sosiale kollektivet et objekt av lojalitet. Dette fører til at tillit er noe et kollektiv krever, mens individuelt er tillit noe som gis (Pollini, 2007).

Videre krever også strukturen i sosial tilhørighet solidariteten fra et kollektiv. Pollini (2007) referer til Parsons, som sier at solidaritet er et steg videre fra lojalitet, ved at solidaritet er en institusjonalisert forpliktelse av rolleforventninger. Derfor er det slik at når en aktør føler for å ikke gjøre noe, føler hen allikevel en forpliktelse til å handle i spesielle mønstre, og da ikke risikere negative sanksjoner fra gruppen hvis hen ikke gjør noe (Pollini, 2007). Å handle i solidaritet med en gruppe vil skape fordeler, og ikke nødvendigvis ulemper.

Det siste punktet handler om vi-følelsen. Dette er en kombinasjon av de tre foregående punktene, og vil være med på å avgjøre hvorvidt et individ føler sosial tilhørighet eller ikke (Pollini, 2007). Disse punktene vil kunne anvendes for å se på intervjuobjektene tilhørighet til samfunnet de lever i, og i hvor stor grad de føler seg integrert i den lokale befolkningen. Sosial tilhørighet vil kunne ha stor påvirkning på deres holdninger og kunnskaper om vindmøller, og derfor spille en viktig rolle i å finne ut hvordan deres tanker om eventuell motstand er klimamessig eller økonomisk betinget.

2.7 Klasseperspektivet – Sosial, kulturell og økonomisk kapital

Menneskers oppfatning av store samfunnsendringer er forskjellige. Dette kan det være mange grunner til. Alle mennesker har forskjellige bakgrunner, og forskjellig status i samfunnet. De fem intervjuobjektene i denne studien har alle markante roller i sitt samfunn, dog ulike. Noen av deres oppfatninger av en vindmøllepark kan forklares ved bruk av klassisk sosiologisk teori.

Pierre Bourdieu snakket om ulike typer kapital et menneske besitter. Disse tre er økonomisk kapital, kulturell kapital og sosial kapital. Den økonomiske kapitalen står for penger og materielle ressurser. Kulturell kapital handler om individers utdannelse og deres evne til å følge med i politikk og historie gjennom bøker og andre oppslagsverk. Den tredje formen for kapital, sosial kapital, referer Bourdieu til de ressurser et individ har i form av bekjenskaper og gruppetilhørighet. Et stort sosialt nettverk vil gi høy grad av sosial kapital (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372).

Det finnes en fjerde type kapital, som er en sammenslått versjon av økonomisk, kulturell og sosial kapital. Dette kalles symbolsk kapital. Mennesker kan ha høy symbolsk kapital i noen sammenhenger (For eksempel på arbeidsplassen), men kan ha lav symbolsk kapital på en annen arena. Dette betyr at en type kunnskap kan fungere bra på en plass, men kan være tilnærmet ubrukelig på en annen arena (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372).

Intervjuobjektene rolle og posisjon i samfunnet vil ha en innvirkning på om de er positive eller negative til landbaserte vindmøller. Hvis et intervjuobjekt er negativ til vindmølleparken, vil deres rolle i samfunnet også påvirke om de er negative i form av naturvern eller kapitalistforakt. Bourdieus Habitus-begrep er nyttig å anvende i denne oppgaven. Analysen av forbindelsen mellom individers posisjoner i det sosiale rom og deres oppfatninger, kan forklares som relasjonen mellom sosiale strukturer og mentale strukturer. Leddet mellom disse strukturene er Bourdieus Habitus. Habitus er et samlende begrep, som omsetter en sosial posisjons karakteristikk opp mot posisjoneringer som kjennetegner en spesifikk livsstil (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372). Habitus blir også beskrevet som et system av praktiske hypoteser som veier individers tidligere opplevelser i livet tyngre enn opplevelser senere i livet. Dette vil i praksis si at individer blir påvirket av tidligere hendelser i livet, og vil derfor handle deretter (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372). Så Habitus er på mange måter et individs symbolske kapital, altså en samling av hvilke roller og egenskaper et individ innehar i ulike settinger.

De ulike settingene et individ plasserer seg i, kalles sosiale rom. Innebygd i selve begrepet «rom», ligger prinsippet om en relasjonell forståelse av den sosiale verden. Begrepet hevder at den realiteten et «rom» betegner, i hovedsak belager seg på den gjensidige overflate mellom de elementene realiteten er bygget opp av. De åpenbare, direkte synlige størrelser i den sosiale verden, enten det dreier seg om individer eller grupper, eksisterer og opprettholder deres eksistens i kraft av deres relative posisjon i et rom av posisjoner. Selv om et rom av relasjoner er usynlig og vanskelig å dokumentere empirisk, utgjør det den mest reelle realiteten og det reelle prinsippet for individers og grupperes atferd (Bourdieu, 1998, s. 31).

3.0 Metode

3.1 Kvalitativt intervju

Dalen (2006) skriver at den kvalitative intervjuformen bygger på et menneskelig samspill, og at det er en metodisk forutsetning at det skapes intersubjektivitet mellom forsker og informant. Intersubjektivitet betyr «mellom subjekter», og innen samfunnsforskning omfatter begrepet hvordan opplevelser og situasjoner blir felles mellom individer. Uttalelser som kommer frem i intervju, bør være så nær informantens opplevelser og forståelser som mulig (s. 105). Det er informasjonen informanten sitter på som er det interessante, og det er hen sin virkelighet som må prøves å forstås.

For å kunne forstå en annen virkelighet, sa Fredrik Barth at man må «være villig til å legge til side – ja midlertidig gi slipp på – hva en vet og verdsetter, og stole på det en derved skal få del i også vil ha en verdi» (Wadel, 2014, s. 22). Dette handler om å kunne prøve å stille seg nøytral inn til hvert intervju, slik at man får en virkelighet som er så sann som mulig.

Tidligere i teksten skrev jeg om sosialkonstruktivisme, og hvor vanskelig det faktisk er å få den virkelige virkeligheten. Allikevel er det viktig å tilnærme seg et intervju med åpent sinn, slik at man oppnår best mulig resultat. Det er en egen evne å kunne legge fra seg egne fordommer når man går inn i et intervju. En intervjuer har veldig lett for å kunne forme svarene til det man ønsker at de skal være, men dette vil kunne ødelegge informasjonen. «Hvis vi vil forstå noe av andres liv må vi akseptere deres oppfatninger om hva som er viktig i livet; Vi må lytte til dem og deres prioriteter» (Wadel, 2014, s. 22). Under reisen til Farsund var jeg klar over viktigheten av å møte mennesker i den kulturen de er, og derfor klar over hvordan behandle informasjonen jeg fikk på en god måte.

Som en del av den kvalitative intervjuprosessen ble det også anvendt ulike former for deltagende observasjon, der spesielt det første intervjuet skilte seg ut. Under det første intervjuet deltok jeg på en guidet tur med et av intervjuobjektene i vindmølleparken på Lista (Området der vindmølleparken er i Farsund), noe som lot meg være en deltagende observatør i intervjuobjektets hjemsted. I en slik form for observasjon spiller forskeren selv rollen som et medlem av det sosiale systemet som blir studert, der forskeren går inn i samhandling med andre medlemmer av det sosiale systemet (Halvorsen, 2014, s. 134). Deltakende observasjon kan både være aktiv og passiv. I en aktiv deltagelse påvirker forskeren bevisst det sosiale systemet som blir undersøkt, mens den passive formen for observasjon prøver å unngå dette. Besøket til vindmølleparken vil også gå under den ustruktureerte formen for deltagende

observasjon. Besøket til vindmølleparken oppstod som en oppfordring fra intervjuobjektet, og var derfor ikke planlagt (Halvorsen, 2014, s. 134-135).

En observasjon kan være direkte eller indirekte. Direkte observasjon betyr at dem som blir observert er klar over det, og vet om hensikten bak det. Ved indirekte observasjon vet ikke de observerte hva som er hensikten med observasjonen (Halvorsen, 2014, s. 135). I dette prosjektet er intervjuobjektet klar over at hen blir observert, og hva som var hensikten.

Det er både ulemper og fordeler ved å delta på en guidet tur i vindmølleparken av et intervjuobjekt. Deltagende observasjon har ofte størst innvirkning på intervjuobjekter og miljøer hvis man er en aktiv deltager over lengre tid. Det er ikke tilfellet for dette prosjektet, men det er uansett et aspekt som kan ha bidratt til at resultatene blir som dem blir. En av ulempene med deltagende observasjon er at selve forskningsprosessen kan gjøre at det skjer en endring i de fenomenene som skal forskes på. Menneskers atferd kan bli påvirket av tanken på at de blir observert (Halvorsen, 2014, s. 136). Intervjuobjektets meninger og ytringer kan ha blitt påvirket av turen i vindmølleparken, enten til det negative eller positive.

3.2 Kvalitativ forskning

«Forskere som nytter kvalitativ metode, studerer ting i deres naturlige setting, der de prøver å forstå eller tolke fenomener ut fra den mening folk gir dem» (Ryen, 2006, s. 18).

Kvalitativ forskning rommer ikke bare en, men flere tilnærminger. Det er ingen standardtilnærming blant kvalitative forskere, men et forskningsmangfold, ved blant annet intervju, observasjon, analyse av tekst eller dokumenter og bruk av visuelle medier. Ved avgjørelsen av hvilken metode som skulle anvendes i denne problemstillingen, ble det besluttet at bruk av kvalitative intervjuer tilfører observasjon, noe som gir muligheten til å lese intervju-objektet både muntlig og visuelt. Kvalitative forskere sier at valide data kan komme frem på andre måter enn kvantitative data, og at kvantifiseringer ikke bare avdekker sosiale prosesser, men kan også i noen tilfeller tilsløre dem. En spørreundersøkelse kan ha mange feilkilder, blant annet unøyaktige svar og dårlige forberedelser. Kvalitative forskere hevder at de kan få tak i en dypere forståelse av sosiale fenomener enn det man kan med kvantitative data, selv om de ikke har kommet frem til en enighet om en doktrine som grunnlag for kvalitativ forskning (Ryen, 2006, s. 19). Det er denne typen dypere forståelsen av fenomener jeg er ute etter i denne oppgaven, og derfor ble kvalitativ forskning den best anvendelige måten å oppnå dette på.

3.3 Farsund kommune og studiens utvalg

Farsund er en kommune vest i Agder, som er en av mange kommuner i det langstrakte land som har fått landbaserte vindmøller. Med Farsunds unike natur og tilstedeværelse, ble det et åpenbart valg av sted å forske på. Vindmølledebatten er vel så relevant i 2021 som for ca. 9 år siden, og vil alltid være et tema der enhver innbygger vil ha en mening. Det unike i denne oppgaven er at man kan se på den sosiale aksepten nå, ca. 9 år etter vindmølleparken begynte å produsere strøm for første gang. Slik er det mulig å måle temperaturen blant befolkningen både før, under og etter utbyggingen.

Ved målinger av sosial aksept og befolkningsmotstand vil man få et mer tydelig bilde hvis man konsentrerer dataen til ett sted. I forberedelsen av oppgaven ble det vurdert om jeg skulle intervju ulike intervjuobjekter fra forskjellige lokalsamfunn med landbaserte vindmøller. Ettersom tiden for oppgaven er begrenset, passet det seg best å forholde seg til ett lokalsamfunn. Da er det også lettere å se dataene samlet sett, som vil speile samfunnsbildet mer konkret. Få intervjuer fra mange steder vil ikke gi like representative svar som informasjon fra kun ett sted vil gi.

I denne oppgaven legges det stor vekt på kvalitativ analyse i form av intervjuer fremfor større kvantitative datasett. Det har blitt tatt en vurdering i den forstand at kvalitative data er mye bedre på å danne et helhetlig følelsesbilde hos enkeltmennesker, og på den måten vil man få de gode, autentiske historiene.

Bakgrunnen for utvalget begrunnes i deres varierte bakgrunn og samfunnsoppgave. Hver av de fem intervjuobjektene representerer ulike parter i den store samfunnsmessige endringen. Intervjuobjektene ble funnet via nettverk fra Universitetet i Agder, og via lokale politiske saker og lignende som har vært oppe i media de siste 10-15 årene.

De fem intervju-objektene har som nevnt fem ulike roller i lokalsamfunnet i Farsund. Ettersom dere identitet skal forholdes anonym, er de tillagt navn ut i fra deres rolle. Disse menneskene bor alle i kommunen, og har bodd der over lengre tid. De har fulgt mediebildet både under og etter at vindmølleparken ble satt opp, og hadde alle egne meninger knyttet til dette.

Intervjuobjektene:

Journalisten – Dette er en person som jobber i media knyttet til Listerregionen. God kjennskap til prosesser rundt vindmølleutbygging.

Politikeren – Denne personen har stor politisk erfaring i kommunen, og har kunnskap om selve politikken rundt byggeprosessen.

Innbyggeren – Dette er en tilfeldig person som ble intervjuet i Farsund. Ved å plukke ut en tilfeldig person fra bybildet vil man kunne få en oppfattelse av hvordan den generelle innbyggeren oppfattet byggeprosessen, og det å ha en vindmøllepark i kommunen.

Klimaaktivisten – En person som har stått opp mot byggingen av vindmøllene. Har en tydelig misnøye mot landbaserte vindmøller og politikken som førte til utbyggingen.

Den næringsdrivende – Har drevet næringsvirksomhet i området både før og etter utbyggingen av vindmølleparken.

3.4 Tilgang til feltet og gjennomføringen av intervjuene

I forbindelse med denne oppgaven handlet mye av jobben om å finne de riktige intervjuobjektene. Jeg var tidlig optimist på at jeg skulle finne en person innenfor de ulike rollene, og fant ut av at det ikke var like lett som jeg trodde. Etersom flere av intervjuobjektene har en hektisk hverdag, med en viktig rolle i lokalsamfunnet, var det ikke like lett for alle å sette av tid til et intervju. Så fort jeg fikk klarsignal fra NSD til prosjektet mitt, begynte letingen etter intervjuobjektene.

Fremgangsmåten for å finne fem ulike personer med fem ulike bakgrunner, var variert. Etersom flere av de intervjuede har ytret seg i media og i lokalsamfunnet for øvrig, var det noen som var enklere å finne enn andre. Ved bruk av internett og de riktige søkeordene, fikk jeg tak i både navn og telefonnummer uten problemer. En annen måte som gjorde det greit å finne respondenter, var ved hjelp av mitt sosiale nettverk. Når man har bodd en lengre periode i Agder, får man en del bekjentskaper. Det er nettopp via disse at også noen av respondentene ble funnet. Ved hjelp av blant annet feltbesøk, observasjoner og «spaning» på internett, fikk jeg den kulturkompetansen som var nødvendig for å få tilgang til feltet og passende intervjuobjekter (Dalen, 2004, s. 52).

Et av problemene som oppstod underveis, var verdenspandemien Covid-19. Dette gjorde det vanskeligere å møte intervjuobjektene fysisk, og det ble mange endringer i logistikken underveis. Dette endte med at tre av intervjuene foregikk fysisk, mens to av dem måtte gå over kommunikasjonstjenesten Microsoft Teams på internett. Jeg erfarte at fysiske og digitale møter er to vidt forskjellige ting. De fysiske intervjuene ga en mye tydeligere menneskelig relasjon, der det blant annet var lettere å lese kroppsspråk. Det var også i mange tilfeller vanskeligere å få gode og utfyllende svar over PC-skjermen.

Alle de fem intervjuene og gjennomføringen av dem var ulike på sin måte. Det første intervjuet var, som sagt, det som skilte seg aller mest ut. I min første reise til Farsund hadde jeg avtalt å møte den første personen ved det lokale kjøpesenteret for å gjennomføre et intervju der. På vei til Farsund får jeg en telefon, og hen foreslår å dra meg med på en langtur opp til vindmølleparken. Dette ender med at jeg møter hen ved kjøpesenteret, hopper inn i bilen til vedkommende, og kjører opp til vindmøllene. Der fikk jeg en guidet tur i vindmølleparken, noe som gjorde at jeg kunne gjøre opp min egen mening rundt landbaserte vindmøller. Denne turen ga meg også en større klarhet i å forstå for- og motargumentene til intervjuobjektene mine. Det ga meg også en større tilknytning til hele prosjektet, da jeg fikk kjenne på kroppen hva som er bakgrunnen for alt samfunnsengasjement knyttet til vindmøller.

Mitt andre intervju skilte seg også ut fra de fire andre, der jeg oppsøkte en tilfeldig person i en av Farsunds forretninger. Alle intervjuene var planlagt bortsett fra dette. Bakgrunnen for dette, er at jeg ville at en tilfeldig innbygger skulle få muligheten til å svare på mine spørsmål, og være stemmen til den generelle innbyggeren. Jeg fattet mot, og fikk napp på den første tilfeldige personen jeg spurte. Det at denne personen var uforberedt på et intervju, har kanskje påvirket svarene til å bli mindre gjennomtenkte.

Det tredje intervjuet var det siste fysiske møtet. Under dette intervjuet ble jeg bedt inn på kaffe og kake, slo av en lengre prat og holdt intervjuet. I idylliske omgivelser, kunne vi også skimte vindmøllene i det fjerne. Jeg opplevde dette som et skikkelig «Asbjørnsen og Moe»-øyeblikk, der jeg reiste rundt i vakre omgivelser og samlet historier/intervjuer. Her fikk jeg virkelig et innblikk i Farsunds vakre natur, og kunne se hvordan vindmøllene utfoldet seg på fjelltoppene i det fjerne.

Ettersom pandemi-situasjonen forverret seg, var det mest forsvarlig å gå over til digitale møter. Dette er i utgangspunktet ikke ideelt, men det fungerte så bra som det kunne. Begge møtene bar preg av diverse forstyrrelser, eksempelvis folk som ringte på døra og dårlig internettforbindelse. Men når alt kom til alt, fikk jeg den informasjonen jeg var ute etter.

Jeg gjorde meg opp mange nye erfaringer som «forsker» ute i felten. Intervjuene ble blant annet mye bedre etter hvert som jeg fikk unnagjort det første intervjuet. Det er også tydelig at underveis i intervjuene, ble samtalen løsere og mer informative. Forholdet mellom intervjuer og intervjuobjekt er ofte anspent i starten, men ettersom praten går, blir man tryggere på hverandre. Før hvert intervju gikk jeg i gjennom alt det formelle. Der forklarte jeg om kontrakten, opptakeren og deres anonymitet. Etter at jeg leverte informasjonsskrivet for oppgaven til dem, og fikk et signert dokument tilbake, kunne vi begynne intervjuene. Et annet aspekt som kan virke skremmende først, er opptakeren. Jeg sa også kort hvordan denne fungerte, og forklarte at minnekortet ville bli destruert etter at jeg hadde transkribert innholdet. Min erfaring er at alle intervjuobjektene glemte at opptakeren var til stedet etter få minutter, og det virket ikke som de holdt tilbake informasjon på grunn av opptakeren.

En av vanskelighetene jeg hadde under intervjuene, var at personlige meninger ikke alltid kom like godt frem. Noen svar gikk mer på det generelle, enn å ytre sin faktiske mening om temaet. Men uavhengig av dette, fikk jeg svar i gjennom andre spørsmål og temaer underveis. Det hendte ofte at jeg fikk svar på senere spørsmål før jeg hadde kommet så langt ned på spørreskjemaet. Derav ble ikke spørsmålene alltid stilt i «riktig» rekkefølge. Dette er med på å få en mer naturlig flyt i samtalen, og da er det bare positivt at spørsmål og svar kommer litt mellom hverandre.

I avslutningen av intervjuene fikk de muligheten til å konkludere sine meninger, noe flesteparten av dem gjorde. Ettersom dette er et tema som engasjerer de aller fleste i lokalbefolkningen, var dette også forventet. Når jeg skrudde av opptakeren, hadde vi gjerne en lettere samtale om alt og ingenting. Etter å ha avsluttet samtalen på en god måte, skilte vi våre veier, og jeg dro av sted til arbeidsbenken for å transkribere funnene.

3.5 Analyse og tolkning av data

Etter å ha holdt intervju og transkribert svarene, begynte selve analysen av funnene. Det finnes flere ulike måter å analysere data på, og i denne oppgaven kom jeg frem til at en tematisk analyse vil være den mest oversiktlige måten å utføre dette. Tematisk analyse innebærer å se etter temaer i dataene som blir samlet inn. Altså, nærmere bestemt er hvert tema en kategori, hvor man grupperer data med viktige fellestrekk. Ved å gruppere svarene fra intervjuene i kategorier, skapes det orden i dataene, samtidig som det blir lettere å identifisere nye sammenhenger i dem (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 279-280).

Innenfor tematisk analyse er det fire ulike faser som utføres for å få en solid analyse. Den første fasen handler om forberedelse. I denne fasen handler det om å skaffe til veie og få oversikt over dataen. Her skal man lese over datamaterialet som helhet, og eventuelt ta noen notater slik at det blir lettere å lete seg frem til de ulike punktene i dataen senere i analysen (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 283-284). Under denne fasen kan det også være lurt å skrive ut intervjuene. På denne måten får man en god oversikt, og mange opplever at det er lettere jobbe med tekst i papirformat enn med flere dokumenter på dataskjermen.

Den andre fasen handler om å kode dataen. Koding defineres som «å fremheve og sette ord på viktige poenger i dataene våre» (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 284). Det første man gjør i denne prosessen er å skaffe seg en oversikt over selve innholdet i dataen. Slik genereres ny og dypere innsikt. Når dette er gjort, tilrettelegges dataen for den påfølgende kategoriseringsfasen. Slik dette fungerte i praksis under denne oppgaven, ble det lagt stor vekt på å streke under viktige begreper og setninger i teksten. Dette ble gjort både skriftlig for hånd, og ved å fete ut begrepene i Word-dokumentene. Det ble også skrevet stikkord i marginen for hånd, der jeg «lagret» viktige poenger i dataen. Denne prosessen ga også mulighet for refleksjon rundt funnene, før neste fase om kategorisering kunne begynne (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 284-285).

I den tredje fasen, kategorisering, sorteres dataene inn i mer overordnede kategorier. Dette kalles også analysens temaer (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 294-295).

Analyse- og drøftingskapittelet i denne oppgaven har flere «titler» og «undertitler». Disse titlene er basert på denne analysen, der temaene som har blitt funnet i dataene har blitt egne titler i oppgaven. Kategoriseringen har bidratt til å samle alle lignende spørsmål og funn under ulike titler, noe som skaper en naturlig struktur i oppgaven.

Den siste fasen av analysen er rapporteringen. Dette innebærer å skrive frem temaene og deres innhold i resultatdelen (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 301). Rapporteringen av resultatene vil bli synlig i både analyse-kapitlet og i oppgavens konklusjon. Her vil man finne både drøftelser og resultater av de ulike spørsmålene fra intervjuene.

Ved tolkning av data er det gunstig å ha et teoretisk utgangspunkt i tillegg til den praktiske utførelsen som den tematiske analysen gir. «Coherence» forkaster troen på at kunnskap speiler en ytre, objektiv verden. Hvis en slik virkelighet finnes, er det umulig å få eksakt kunnskap om den. Vi er dømt til å oppfatte verden gjennom våre menneskelige sanser, noe som betyr at all kunnskap man tilegner seg er påvirket av andre ting enn man kan sanse selv. Ettersom dette epistemologiske paradigmet forkaster ideen om objektiv kunnskap om en ytre verden, vil det oppstå et problem i evalueringen av kunnskap. For å løse dette problemet følger man gitte kriterier. Disse kriteriene skal settes for å skille sann og god kunnskap fra dårlig kunnskap når vi ikke kan se sammenfallet med en objektiv virkelighet. Svaret på dette er logisk sammenheng i kunnskapen man henter. En teori eller analyse fremstår som internt logisk hvis de antagelsene den bygger på gir mening for oss, og hvis det er videre sammenheng mellom antakelsene og konklusjonene som blir avledet av dem (Aase og Fossåskaret, 2014, s. 47).

Kunnskap som oppfyller dette har en intern sammenheng, som også blir kalt «coherence». Ettersom det er vanskelig å få objektiv kunnskap om den ytre virkeligheten, er det kravet om coherence som skal skille god kunnskap fra dårlig kunnskap (Aase og Fossåskaret, 2014, s. 48). Coherence ble brukt i innhenting og vurderingen av funnene mine underveis i forskningen. Selv om coherence ikke er referert til i Analyse- og drøftetekapitlet, var det fremdeles en bakenforliggende regel jeg hadde når jeg skilte mellom «gode» og «dårlige» funn i mine intervjuer.

Oppgaven bærer også preg av kvalitativ analyse, i form av den naturalistiske analyseprosessen. Her holder forskeren fast på skillet mellom virkelighet og representasjon, samtidig som forskeren lytter til intervjuobjektets representasjoner av virkeligheten. Man viser da tillit til at intervjuobjektene kan referere til hvordan livet er i deres verden, og lar deres tolkninger representere virkeligheten slik den er fra deres side av grenselinjen (Ryen, 2006, s. 144). Det er tross alt intervjuobjektets versjon av virkeligheten man er på leting etter. «Man kan selvsagt ikke ta for gitt at den versjonen man får, er nøyaktig, men det man tar for gitt, er muligheten til å få autentiske data» (Ryen, 2006, s. 144).

3.6 Studiets validitet og relabilitet

For å sikre et godt resultat innen forskning, er det viktig å måle resultatenes validitet. Validitet i samfunnsvitenskapen dreier seg om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276). Ved å stille seg dette spørsmålet vil man kunne ha et bedre utgangspunkt for å kunne få frem gyldig kunnskap. I en bred fortolkning har validitet å gjøre med i hvilken grad en metode undersøker det den er ment å undersøke, «I hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene eller variablene som vi ønsker å vite noe om» (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276).

3.6.1 Intern validitet

Intern validitet handler om i hvilken grad forslag til årsakssammenhenger støttes i en studie i en bestemt setting der forskerens oppgave blir å prøve å avvise alle mulige trusler (Ryen, 2006, s. 178). Dette handler om å avgjøre kredibiliteten til dataen som blir funnet i intervjuene. Som forsker er det helt avgjørende å kunne skille ut uriktig informasjon (trusler), og skaffe et så riktig bilde som mulig av intervjuobjektene informasjon. I mine intervjuer er jeg relativt fornøyd med utvalget. Alle intervjuobjektene sine roller i samfunnet ble vel dokumentert. Deres bakgrunn ga tyngde i informasjonen de ga, og virket til å ha høy grad av kredibilitet.

Hvert intervju var dels annerledes fra de andre. Noen av respondentene var veldig kortfattede, noe som gjorde det mer utfordrende å få den informasjonen jeg var ute etter. Min strategi som intervjuer, var å få respondentene til å snakke så mye som mulig, der jeg skulle legge så lite føringer som mulig. Det var spesielt ett av intervjuene som var utfordrende. Under dette intervjuet snakket jeg mer enn vanlig, der jeg også supplerte intervjuobjektets svar for å holde samtalen mer flytende. Jeg er klar over at dette kunne utgjøre en risiko for å få et feil bilde av meningene til intervjuobjektet, men jeg måtte ta den avgjørelsen for å få et brukbart resultat. Intervjuobjektets egne ord og fortellinger er det materialet som danner grunnlaget for tolkning og analyse. Derfor er det viktig at materialet blir så fyldig og relevant som mulig (Dalen, 2004, s. 107). Ved å stille oppfølgende og supplerende spørsmål, vil man oppnå nettopp dette.

Som nevnt tidligere i oppgaven var jeg på befaring i vindmølleparken. Denne befaringen ble gjort før noen av intervjuene ble holdt, noe som ga meg en spesiell innsikt i tematikken allerede før de kommende samtalene. Dette ga meg en ekstra nærhet til prosjektet, og det ble lettere å sette seg inn i argumentene som kom under intervjuene. Denne innsikten gjorde at det ble lettere å lese intervjuobjektene underliggende tanker om temaet. Min opplevelse av

intervjuobjektene tilsier at de snakket med høy troverdighet. Det virket ikke som de holdt tanker skjult under intervjuene, og de fremla sine tanker med stor selvtillit.

Jeg fikk som nevnt et inntrykk av at alle intervjuobjektene la frem sine innerste tanker, men jeg hadde allikevel en bekymring. Ettersom to av intervjuene måtte bli tatt digitalt, var jeg bekymret for at den kunstige mellommenneskelige relasjonen ville distansere meg som intervjuer og intervjuobjektet. Mitt inntrykk var at selv om intervjuene var digitale, ble det allikevel en naturlig flyt i samtalen. Ettersom det har vært en lang periode med pandemi, er det mange mennesker som er blitt veldig vant med samtaler over nettet, noe som også kan ha vært en faktor for at det gikk så greit som det gjorde.

3.6.2 Ekstern validitet/overførbarhet

Ekstern validitet sikter til hvorvidt årsakssammenhenger holder også i andre settinger, det vil si til mulighetene for å generalisere/anvende (Ryen, 2006, s. 179). Teoretikerne Lincoln og Guba mener at ekstern validitet burde erstattes av overførbarhet. Det kan oppnås gjennom detaljerte og rike beskrivelser av den settingen som blir studert. På denne måten får leseren selv nok informasjon til å vurdere om resultatene av en studie kan overføres til andre settinger eller ikke (Ryen, 2006, s. 180). Så ekstern validitet handler om hvorvidt resultatene fra mine funn kunne blitt funnet i andre områder, og om de kan være representative for andre samfunn med samme tematikk.

Det er klart at Farsund har mange likhetstrekk med mange av de andre vestlige byene i Agder og dels Rogaland. Ettersom utbygging av landbaserte vindmøller skjer mange steder langs den norske kysten, vil man nok møte den samme problematikken i de flere samfunn. Ettersom denne studien beror seg på fem individer, vil det være begrenset hvor mye studien kan forklare i andre byer. Men, bredden av utvalget, og deres ulike bakgrunner, kan allikevel dekke mange av de argumentene innen denne debatten. Rollene deres i samfunnet finnes også i andre samfunn, der disse rollene vil være like relevante der, som i Farsund.

Resultatene i denne studien har vært variert. Jeg mener disse intervjuobjektene har uttrykt alle de ulike holdningene knyttet til utbyggingen. Dette er positivt, ettersom man kan sammenligne ulike resultater, og trekke konklusjoner deretter.

3.6.3 Relabilitet/pålitelighet

Ved å se på intern og ekstern validitet, er det også nødvendig å ha et blikk på relabiliteten som et underliggende begrep. Relabilitet handler om forskningsresultatenes konsistens og troverdighet. Dette begrepet behandles ofte i sammenheng med spørsmålet om hvorvidt et eller flere resultater kan reproduseres under andre tidspunkt av andre forskere. Dette handler om muligheten for at intervjuobjektet vil endre sine svar i samtale med en annen forsker (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276). Respondentene i intervjuene fremsto med stor troverdighet. Alle hadde et brennende engasjement for tematikken, da problemstillingen har påvirket hele lokalsamfunnet i en årrekke. Men det er klart at ulike faktorer kan ha formet intervjuene, slik at informasjonen kunne ha blitt noe annerledes ved en annen forsker.

Når forsker drar på besøksintervjuer, er det viktig å være klar over mulige feilkilder. Et intervju kan bli påvirket av den konteksten den foregår i. I dette tilfellet foregikk det ene intervjuet i vindmølleparken. Inntrykk fra omgivelsene kan ha spilt inn på intervjuobjektets uttalelser, men har nok i så fall kun supplert til intervjuobjektets allerede holdning til temaet. Som intervjuer er det viktig å opptre så nøytralt som overhode mulig. På denne måten vil en unngå å «lede» intervjuobjektet i den ene eller andre retningen (Halvorsen, 2014, s. 138). Bortsett fra det første intervjuet i vindmølleparken, ble intervjuene holdt på relativt nøytrale områder.

Et annet perspektiv som er verdt å nevne, er at jeg til dels kjenner to av intervjuobjektene. Jeg kjenner dem ikke veldig godt, men de har kjennskap til hvem jeg er. Det er en mulighet for at dette har påvirket deres svar under intervjuet, men jeg tviler på om vår relasjon bidro til hverken mer eller mindre ærlige svar. Under intervjuene holdt jeg spørsmålene veldig nøytrale, der jeg lot respondentene ta seg god tid til å svare. Jeg unngikk også i stor grad ledende spørsmål, bortsett fra i de tilfellene det falt seg helt nødvendig. I disse tilfellene ble også ledende spørsmål brukt som supplement til noe de allerede hadde ytret seg om, så det var sjeldent at mine spørsmål formet deres meninger nevneverdig. Som intervjuer er det viktig å få frem intervjuobjektene virkelighet.

Etter at alle intervjuene var fullført, begynte arbeidet med transkriberingen. Det er en fordel at intervjuene skrives rett etter at de er gjennomført. Det gir de beste forutsetningene for en god gjengivelse av hva informantene faktisk har uttalt. Når forsker selv transkriberer intervjuene, får man en unik anledning til å bli kjent med eget datamateriale. Det gis også en mulighet for en spesiell nærhet til intervjuutskriftene, som vil styrke analyseprosessen (Dalen, 2004, s. 64-65).

Å transkribere flere intervjuer er en lang og monoton prosess. I denne prosessen transkriberte jeg ordrett, og gjenga akkurat det informantene sa. Dette forklarer hvorfor noen setninger og ord kommer i «unaturlig» rekkefølge i flere av svarene fra intervjuene. Som en person som leser bokmål, og har et språk uten markant dialekt, var det flere tilfeller der jeg ikke forsto hva respondentene mente. Mennesker som bor i Farsund har en markant dialekt, og har derfor en del ord som kan oppfattes som fremmedord for eventuelle lesere. Derfor tok jeg en avgjørelse på å gjøre om intervjuene til bokmål, slik at funnene blir mer lettlest og forståelig. Det kan være en risiko for å miste noe av essensen i det intervjuobjektet sier, men etter nøye gjennomgang av intervjuene er dette blitt unngått.

3.7 Ethiske refleksjoner

I denne typen forskning er det klare etiske retningslinjer som må følges. Retningslinjene for samfunnsfag og humaniora skal veilede forskere og sikre at folk som deltar i forskning, får den informasjonen som er nødvendig for å kunne oppnå en forståelse av prosjektet og følgene av å delta i det. Hovedregelen er at forskningsprosjekter kun skal settes i gang etter at deltakerne har gitt et informert og fritt samtykke (Wadel, 2014, s. 227). I forkant av hvert intervju som ble gjennomført i dette prosjektet, fikk intervjuobjektene en nøye introduksjon til tematikken, samt et infoskriv om oppgaven. Intervjuobjektene hadde tilstrekkelig informasjon til å kunne takke ja eller nei til deltakelse i prosjektet.

Deltakerne skal alltid ha muligheten til å avbryte sin deltakelse, uten negative følger. De som deltar i forskning har krav på at all informasjon de gir om personlige forhold, blir behandlet konfidensielt. Dette vil si at forskningsmaterialet må anonymiseres (Wadel, 2014, s. 227). Som nevnt, fikk alle intervjuobjektene et infoskriv som fortalte om prosjektet. Her stod det også om deres rettigheter til å trekke sin deltakelse. Jeg hadde god dialog med samtlige intervjuobjekter, og de er fullt klar over deres muligheter for å trekke seg.

Utover dette gjorde jeg meg opp en mening om at kjønn var en faktor som jeg valgte å utelate fra oppgave. Det er mye mulig at kjønn påvirker en persons holdning til vindmøller, men etter nøye vurdering droppet jeg dette da relevansen anses som for liten. En annen grunn til at jeg valgte å gjøre dette, var for å anonymisere intervjuobjektene ytterligere. Etersom Farsund kommune har et relativt lavt innbyggertall, er det mindre som skal til for å gjenkjenne deltakere i et slikt prosjekt.

I forskning som skal behandle personlig informasjon, vil det være nødvendig å melde prosjektet inn til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). NSD vurderer om undersøkelser oppfyller kravet til personopplysningsloven (Wadel, 2014, s. 227). Dette masterprosjektet er meldt inn til NSD, og har fått klarsignal til å gjennomføres. Grunnen til at dette prosjektet ble meldt inn til NSD, er for å forsikre deltakernes sikkerhet og anonymitet i prosjektet. Når jeg som forsker skal formidle og presentere mine resultater, skal det strebes etter å anonymisere informantene (Dalen, 2004, s. 113).

4.0 Analyse og drøfting

Ved å analysere intervjuobjektene og svarene fra intervjuene, vil man få en dypere forståelse av problembeskrivelsen og forhåpentligvis kunne svare på hva den største grunnen for hva vindmøllemotstand faktisk er. I dette kapittelet er intervjuene og svarene fordelt inn i tre deler. Den første delen handler om intervjuobjektene tilknytning til kommunen og deres rolle i samfunnet. Rollen de besitter vil i stor grad påvirke hva de selv syntes, og hvilke argumenter som er viktig for dem når de skal gjøre seg opp en mening.

Den andre delen tar for seg intervjuobjektene oppfattelse av det politiske spillet rundt avgjørelsen om å bygge vindmølleparken, samt hvordan deres syn på myndighetene eventuelt har endret seg rundt prosessen. Til slutt kommer den tredje delen, der det blir et dypdykk inn i intervjuobjektene sosiale aksept, holdninger og oppfattelse av den generelle klimadebatten. Ved bruk av teori og metode vil man kunne få et tydeligere svar på om vindmøllemotstanden er klimatisk eller økonomisk betinget. Hvert spørsmål vil bli analysert og drøftet underveis i kapittelet, før resultatene samles og konkluderes i det siste kapittelet av oppgaven.

4.1 Intervjuobjektene tilknytning til kommunen, og deres rolle i samfunnet

Den mest effektive fremgangsmåten for å kjenne på følelsene og meningene til individer i et samfunn, er å konsentrere søket etter informasjon. Når studien tar utgangspunkt i et konkret sted, er det naturlig å intervju individer som har en naturlig tilknytning til nettopp dette stedet.

Den første personen som ble intervjuet, var en tilfeldig person på det lokale kjøpesenteret. Dette er den eneste personen i oppgaven som ble kontaktet uten forvarsel. Derfor er det nærliggende å tro at dette vil påvirke svarene, ettersom hen ikke har fått tid på forhånd til å tenke igjennom problemstillingen. Begrunnelsen til hvorfor jeg valgte å intervju en tilfeldig person på gata, var for å kunne få en person som representerer den generelle innbyggeren i kommunen. Derfor går dette intervjuobjektet under kallenavnet «Innbyggeren». Innbyggeren kommer opprinnelig fra Stavanger, men har bodd i Farsund i flere tiår. Utover dette er hen pensjonist, og har hatt en tilknytning til oljebransjen i sin yrkeskarriere.

Det neste intervjuobjektet på lista, er en person som har brukt mye tid på å kjempe imot vindmølleutbyggingen i kommunen. Hen oppnevner å ha bodd i kommunen i 16-17 år, og kommer opprinnelig fra en større by. Hen sier blant annet at noe av grunnen til at hen flyttet fra storbyen var å få mer frihet, vekk fra store blokker osv. Dette intervjuobjektet er blitt kalt «Klimaaktivisten», ettersom hans rolle i samfunnet har vært å motkjempe utbygging av vindmøller og industriell inngripen i naturlandskapet.

En gjennomgående faktor i disse intervjuene var at alle hadde en god tilknytning til kommune. Alle hadde bodd i kommunen over lengre tid, noe som gjør deres tanker om en snart 9 år gammel vindmøllepark reflektert. Det neste intervjuobjektet, «Den næringsdrivende», har drevet forretning i nærmere 10 år, ca. like lenge som hen har bodd i kommunen. Som næringsdrivende har hen en rolle som er avhengig av turisme og kunder, og svarene knyttet til vindmøllene blir nok påvirket der etter.

Neste intervjuobjekt er født og oppvokst i Farsund, og har vært politisk engasjert der i mange år. Hen hadde vært utflytter fra kommunen i et par tiår, før hen flyttet tilbake til hjemkommunen, for å blant annet jobbe innen turisme. Men det er først og fremst hans rolle som politiker spørsmålene tar utgangspunkt i, og derfor får hen navnet «Politikeren» i denne oppgaven. Som politiker sitter hen der makten ligger, og derfor er hans perspektiver på vindmøllene svært interessante i lys av denne rollen.

Det siste intervjuobjektet er «Journalisten». For å overholde de etiske retningslinjene fra NSD, velger jeg å ikke gå nærmere inn på denne personen. Forskningsområdet for denne oppgaven er såpass konkretisert, så det vil bli vanskelig å sikre journalistens identitet hvis jeg skulle gått enda dypere inn i hvem intervjuobjektet er, og hva denne personen har drevet med.

I denne oppgaven er de fem intervjuobjektene nøye planlagt. Alle fem har ulike roller i lokalsamfunnet som gir dem en større relevans knyttet til utbyggingen av vindmølleparken. I noen av rollene blir man påvirket av veletablerte grupper i samfunnet, slik som et politisk parti eller en redaksjon, mens andre blir påvirket av det dem selv finner på nettet eller sosiale medier. Derfor kan det være en utfordring å få intervjuobjektene faktiske meninger i noen av spørsmålene.

4.2 Politikk og tiltro til myndighetene

4.2.1 En skjebnesvanger avgjørelse - Holdninger til politikernes valg

Det ble vedtatt i bystyret i Farsund at vindmølleparken på Lister skulle bygges. Dette var en avgjørelse som snudde kommunen på hodet. Et stort prosjekt som dette i en mindre kommune vil være et såpass inngrepende tilskudd, at de aller fleste vil kunne gjøre seg opp en mening om dette.

De fem intervjuobjektene hadde alle ulike oppfatninger av hva som egentlig skjedde rundt vedtaket, og hva som var hovedmotivasjonen for å få i gjennom prosjektet. Under spørsmålet om hvordan de lokale politikerne stilte seg til utbyggingen av vindmølleparken var det noe uenighet.

Klimaaktivisten: Eh... Det var veldig... abstrakt kan du si. De visste vel egentlig ikke hva de gjorde. Det som tente meg så veldig var han utbyggeren. Han jobba veldig sånn taktisk under jorda, kan du si. «Below the line». Frista med penger. Penger her i Farsund er jo gull vettu. Det er, det er en egen rase her når det gjelder penger.

Det var ikke bare klimaaktivisten som var irritert på vedtaket. Men det viser seg at det også samtidig går an å se både kosten og nytten av en vindmøllepark.

Innbyggeren: Eg likte det ikke for å si det sånn. Ja. Synsmessig. Ja... Eg syntes det er greit med vindmøller, vi trenger jo krafta. Men skal man ha vindmøller, så syntes eg det er greit at man har de på land au, hvis de bare har de steder der de ikke skjermar for fugleliv, mennesker, altså synsmessig forurensing. Og lydmessig ikke minst.

Ut i fra innbyggerens perspektiv, vises det at det går an å være skeptisk til vindmøllene, men samtidig se noe positiv ved dem. Men for noen av intervjuobjektene er det også en utfordring å gjøre seg opp en mening, selv om man på mange måter har fulgt prosessen over lengre tid.

Journalisten: Altså jeg... i sånne spørsmål som det, når en har en sånn rolle som journalist, så, så er en jo opptatt av å heller skrive om det som skjer, enn å gjøre seg opp så veldig... Avisen hadde jo en mening. Og den gikk jo på det at vi var imot.

Journalisten: Ehm... For min del så har jeg, så ser jeg at det er et inngrep i naturen...

Ved store prosjekter er det ikke bare misnøye. Det er mange som mener vindmølleparken har tilført kommunen noe mer enn hva de hadde. Derfor vil deres holdninger til vedtaket være positivt. Det var den næringsdrivende som hadde utelukkende positive holdninger til prosjektet, men var usikker på politikernes holdning til utbyggingen ca. 10 år siden.

Næringsdrivende: Ehm... Jeg er veldig usikker på hvordan situasjonen var den gangen, men jeg opplevde at parken ble bygget. Så han var under full utbygging da jeg flytta ned her.

Næringsdrivende: Så jeg fulgte jo med i avisa og fulgte jo med på alt, men, jeg opplevde vel egentlig at det var motstand men ikke en sånn generell motstand, som man opplever nå. Og at motstanden var mer fra de som ble berørt.

I: Var du fornøyd med at de bygde en vindmøllepark her?

Næringsdrivende: Ja! Jeg syntes der har gitt kommunen noe. Både i forhold til området som kan brukes av betydelig flere, inntekter til kommunen, og ja, generelt.

Der noen er tydelig i svarene sine, er andre mer utydelige. Den næringsdrivendes svar var tydelige. Politikerens konkrete svar på sin egen oppfatning av prosessen derimot, var tvetydig. Men, politikeren hadde åpenbart tanker rundt prosessen. Spørsmålet under er kanskje det spørsmålet som belyste hennes holdning til utbygging av landbaserte vindmøller på en tydeligst måte. Hen sier ikke noe om holdningene til vindmøllene den gang, men isteden egne holdninger til vindmølleparken i dag. Dette svarte hen på spørsmål om det er innafør å bygge vindmøller i andre kommuner.

Politikeren: Jeg tror nok... Jeg begynner å bevege meg vekk i fra at jeg tror det er en god ide. Ehm... I hvert fall hvis lokalbefolkningen, den lokale kommunen, den enkelte kommunen ikke ønsker det. Så, ser jeg ikke lenger hensikten med... Altså jeg ser ikke at det er så viktig å insistere på å bygge disse vindmøllene.

Intervjuene er ganske representative, i den grad at det er flere ulike holdninger til politikernes vedtak. I denne studien stilte tre av intervjuobjektene seg negative til utbyggingen, en er for, og en stiller seg litt på midten. Men misnøyen blant de tre intervjuobjektene baserte seg også på ulike argumenter. Klimaaktivisten stilte seg kritisk til politikerne i bystyret, der hen mener at de ikke hadde nok kunnskap til å fatte et riktig vedtak i saken. Klimaaktivisten mener at

politikerne også lot seg påvirka av utbyggeren, og at penger var et middel for å få gjennomslag politisk. Denne tankegangen kan trekkes mot Mudde (2004) sin oppfattelse av populismebegrepet, der det er en tanke om at folket kjemper mot en korrupt «elite» (s. 543). I slike situasjoner kan en befolkning føle seg liten rangert opp mot dem som har makt og penger. En slik utbyggelsesprosess generelt vil kunne by på problemer for innbyggerne. Både politikere flest og store konsern besitter stor grad av symbolsk kapital. Dette vil da si at i denne settingen, så vil deres «habitus», i form av roller og egenskaper, ha stor tyngde i maktkampen (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372). I selve avstemmingen vil det ofte være den med sterkest symbolsk kapital som kommer seirende ut av en avstemning. Derfor er det ikke overraskende at et rikt konsern med stor innflytelse klarer å få innpass til å starte et slikt prosjekt.

Misnøyen til innbyggeren belager seg ikke like mye på teorien om at «storkapitalen» kommer inn og stjeler til seg ressurser, men heller på hvordan det påvirker innbyggerne i det daglige, rent praktisk. Hen går rett på argumentene om dyrevern, visuell ødeleggelse, og ikke minst argumentene om hvor mye lyd de genererer. Dette er argumenter som Vasstrøm og Lysgård (2020) trekker frem i sin oversikt over de mest brukte motargumentene, noe som beviser at det finnes en del stereotypiske argumenter i denne debatten (s. 10). Innbyggeren vil ikke at det fagre fuglelivet skal bli ødelagt av vindmøller, og vil heller ikke at de nærmeste naboene skal terroriseres av bakgrunnsstøy.

Det tredje intervjuobjektet som stilte seg negativ til avgjørelsen, er journalisten. Ettersom journalisten har en litt unik rolle i samfunnet, ble det understreket at hen i stor grad forholdt seg objektiv til dette, samtidig som hen nevnte at det er trist om naturen skal bli ødelagt. Det er klart at en journalist skal dekke nyheter på en objektiv måte, men det er ikke uvanlig at de selv gjør seg opp en egen mening. Ettersom det er flere større eller mindre redaksjoner i vestre delen av Agder, er det ikke avslørende å si at denne redaksjonen i utgangspunktet hadde tatt et standpunkt som sa at de var negative til utbyggingen.

I motsetning til journalisten, så var den næringsdrivende klar i sin tale. Hen mente at det var utelukkende positivt å få en vindmøllepark i kommunen. Dette var i hovedsak knyttet til den mulige økonomiske gevinsten. Hen henviser til at dette er en mulighet for å generere mer inntekter og flere arbeidsplasser i kommunen. Den næringsdrivendes positive holdning bærer ut i at samfunnet har en stor markedsaksept knyttet til utbygging av landbaserte vindmøller. Markedet i Norge har en stor evne til å ta til seg teknologi og innovasjon, og derfor er det også store finansielle krefter som er villig til å låne ut mye penger til slike prosjekter (Geraint

og Gienluca, 2016, s. 13-14) Dette er noe historien har vist at det er i Norge, da det fra 2003 og utover ble en opphopning i antall søknader om vindkraftkonsesjoner (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 4).

Den eneste av intervjuobjektene som stilte seg mellom de to ytterpunktene, var politikeren. Hen stilte seg først positiv til forslaget om å bygge vindmølleparken, men har i senere tid stilt seg tvilende til om det var det beste å gjøre. Politikere lar seg ofte forme av folket som har valgt dem inn i politikken. Ettersom mye av den offentlige debatten i Farsund har belaget seg på motstand, er det ikke rart om meninger vil endre seg underveis. Den sosio-politiske aksepten, som ser på hvor stor tillitt vindmølleutbyggingen får av den offentlige og generelle befolkningen, oppfattes lavere i etterkant enn hva den var tidligere (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14). Det understrekes at lokalsamfunn selv må kunne ha en avgjørende stemme i om det skal bygges vindmøller eller ikke. Selv om politikere er valgt av folket, er det ikke alltid folkets ekte mening kommer frem igjennom dem. Dette leder til det neste spørsmålet i intervjuet, som handler om folkeavstemming.

4.2.2 Folkeavstemning - Innbyggernes tillitt til at folkevalgte speiler folkets meninger

Ved kommune og fylkestingsvalg velges politikere til å sitte i 4 år. Deres rolle som folkevalgte er å gi folket den politikken dem er valgt til å utføre. Dette er måten lokalsamfunn blir styrt på i de aller fleste tilfeller. Utbyggingen av vindmølleparken på Lister er av såpass stor størrelse, at innbyggere kan bli bekymret for at politikere ikke klarer å speile folkets ønske på en god nok måte. Temaet om folkeavstemning hyppig nevnt i slike debatter. Derfor er det kommende spørsmålet interessant, om intervjuobjektene mener folkeavstemning er en god løsning eller ikke.

Politikeren: Eh... Nja, altså personlig mener jeg disse folkeavstemningene... I så fall så er de jo bare rådgivende, men det er ofte sånn at det virker mer forvirrende for folk enn... ikke. Vi ser vel det på kommunesammenslåingen, så, så skjønnte jo ikke folk det at, der var en rådgivende stemme de ga. Så, personlig mener jeg at det ikke er den beste løsningen.

Politikeren: Med vindmøller og sånne ting, så er det jo en prosess og tar såpass lang tid at, at du rekker jo å se hva folk eller politikere står for.

Ved en folkeavstemning er det også folk som mener at det er lettere for den protesterende siden å vinne debatten. Dette er et argument som går på at det er lettere å angripe enn å forsvare en mening. Den næringsdrivende mente nettopp dette, at i folkeavstemninger er det ofte slik at den protesterende siden vinner. Hen mente at resultatet mulig hadde blitt annerledes i Farsunds tilfelle. Hen tror heller ikke folkeavstemning gir et godt bilde av folks reelle meninger.

Næringsdrivende: Nei, ehm... altså. Der er jo jeg egentlig av den oppfatningen av at, eh, at folkeavstemning ikke nødvendigvis gir et reelt bilde av, altså, på sånne type ting.

I motsetning til politikeren og den næringsdrivende, så er det andre som mener at en folkeavstemning er det riktige. Poenget bak et folkevalgt kommunestyre er at de folkevalgte avgjørelser skal speile meningene til dem som har stemt de frem. Selv om dette er tilfellet, er det ikke i alle tilfeller at folket stoler på at politikere tar de riktige avgjørelsene. Innbyggeren var utelukkende positiv til folkeavstemning som virkemiddel.

Innbyggeren: Ja. Absolutt, ja. For, for det er klart at det er... Vi har jo valgt inn de politikerne vi har, men, allikevel er det ikke alt vi... vi... står inne for. Det er jo ikke alt vi er enige i selv om vi har valgt de inn.

I store politiske vedtak kan det fort bli vanskelig for innbyggere i et samfunn å sette seg inn i hva saken gjelder. Dette kan føre til at vedtakene kan bli vedtatt uten at alle egentlig er klar over hva som stemmes for. Derfor er det viktig at alle innbyggere og spesielt politikere blir vel informert før en slik votering. Klimaaktivisten mente at folkeavstemning er et godt alternativ i deres situasjon.

Klimaaktivisten: Ja, absolutt. Først informasjon, grundig informasjon om hva det betyr. Ikke bare i penger, men også i miljø.

Klimaaktivisten: Det var bare meg og noen andre som sto opp, og skrev innlegg i avisa og disse tingene. Men, utbyggeren jobba jo taktisk, sånn stille og rolig, og bearbeidet de menneskene som var aktuelle da, som hen måtte ha med seg. Både grunneiere og politikere.

Det er tydelig at klimaaktivisten var misfornøyd med vedtaket. Hen mente at utbyggeren og andre drev et politisk spill i skyggene, slik at befolkningen ikke fikk med seg alle detaljene rundt utbyggingen. Mens klimaaktivisten begrunner viktigheten av å informere befolkningen

godt i forkant av et slikt vedtak, mener journalisten at tanken om en folkeavstemning er en paradoksal tilnærming, men erkjenner at hvis folkeavstemning skulle vært aktuelt, så hadde det vært i en slik sak som denne.

Journalisten: Jeg tenker at dette kunne være en fornuftig tilnærming. Så, så, altså er en jo på en måte... skal det gå god inflasjon på den type... holdte på si folkeavstemning, kan man ha en folkeavstemning når man har et demokrati er et paradoksalt spørsmål.

Journalisten: Men, men ehm... Jeg tenker jo at hvis det er noen spørsmål som skulle vært avgjort med folkeavstemning, så er jo en sånn type utbygging kanskje... noe som kunne vært aktuelt, det tenker jeg. Om det hadde fungert i dette tilfellet, det vet jeg ikke.

Folkeavstemning er ofte siste utvei i større samfunnsavgjørelser. Politikerer i denne oppgaven er i utgangspunktet imot folkeavstemninger. Hen mener at en folkeavstemning kun vil fungere som en rådgivende faktor for politikere, og at hele prosessen kan oppfattes som forvirrende for både politikere og innbyggere. Det blir også påpekt at prosessen frem mot en vindmøllepark er såpass lang, at både politikere og befolkning har god tid til å sette seg inn i saken, og fatte vedtak der etter. I en slik lang prosess, burde det være mulig for politikere å lese samfunnsaksepten, altså skape seg et bilde av hvilke standpunkt befolkningen har i saken (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14).

Den næringsdrivende er også imot folkeavstemning. Hen mente at motstanden av vindmøller i utgangspunktet ikke er så veldig stor, men at det er en generell misnøye som tar mye større plass enn det positive. Denne påstanden blir delvis bekreftet i det journalisten sier i løpet av sitt intervju. Journalisten oppfattet det slik at innleggene som ble sendt inn til media bar stor tyngde på motstandssiden. På denne måten var det motstand som dominerte mediebildet, og fikk da også større utbredelse blant befolkningen generelt. Dette mener den næringsdrivende vil påvirke folkeavstemning i såpass stor grad, at det ikke vil bli et representativt resultat.

De tre resterende intervjuobjektene var for folkeavstemning. Innbyggeren er klar over at det er folket som har valgt politikere til å ta slike avgjørelser, men understreker samtidig at de ikke alltid speiler folkets riktige mening i enkeltsaker. Hen mener i stor grad at samfunnsaksepten blant befolkningen er viktigere enn den er blant politikere.

Klimaaktivisten mener politikere og de lokale myndighetene ikke ga god nok informasjon om dette prosjektet til befolkningen. Hen mener at det må gis grundige opplysninger ikke bare når

det kommer til økonomisk gevinst, men også miljø-perspektivet. Ved å forklare vindmølledebatten som et sosialt rom, mener klimaaktivisten at befolkningens Habitus er lav satt opp mot utbyggeren og dels politikere. Utbyggerens økonomiske kapital trumfer den sosiale og kulturelle kapitalen til politikere og befolkningen, og derfor klarer de ved hjelp av lobbyvirksomhet å skaffe seg byggetillatelse (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372) (Bourdieu, 1998, s. 31). Journalisten er også i utgangspunktet enig i at en folkeavstemning i et slikt tilfelle kunne være aktuelt. Hen mente at spørsmålet i seg selv var paradoksalt, ettersom demokratiet allerede har valgt hvem som skal ta slike avgjørelser.

En interessant kobling er at de tre intervjuobjektene som var negative til utbyggingen, også stilte seg positive til å avholde en folkeavstemning. Det er også interessant å se at de to som stilte seg positive til utbyggingen, er imot en folkeavstemning. Dette har en naturlig sammenheng med at dem som er positive til vindmølleutbyggingen har fått viljen sin, mens dem som er skeptiske ser en siste mulighet for å endre vedtaket.

4.2.3 Sosial uro - Et samfunn som mobiliserer til kamp

Etableringen av vindmølleparken i Farsund skapte mange meningsmotstandere, samtidig som andre mente at dette var en god ide. Spørsmålet er om en slik sak kan skape sosial uro i en befolkning. Vil et slikt vedtak med så mange meningsmotstandere bryte harmonien i en ellers så rolig kystkommune? Mente befolkningen at det var en form for sosial uro, altså misnøye?

Innbyggeren: Ja, så absolutt. Absolutt ja. Men det var jo selvfølgelig mest fra de som da var berørt i nærheten, med hytter og sånne ting, som mente at...ja, også de som er fugleelskere mente dette her ikke er bra for fuglelivet.

I: Det var kanskje mye skriving i avisa?

Innbyggeren: Ja å ja! Mye leserinnlegg og alt det der ja, plenti. Samme ser du igjen når de holder på oppe i Lyngdal og Kvinesdal.

Innbyggeren tydeliggjør at det var en sosial uro tilknyttet avgjørelsen. Hen trekker også frem at tilfellet som skjer i Farsund ikke er unikt. Dette skjer i alle samfunn der vindmølleparker er under planlegging. Der innbyggeren er tydelig på at sosial uro er vanlig i de fleste samfunn med store omveltninger, peker klimaaktivisten på at innbyggerne i Farsund og menneskene rundt prosessen er noe for seg selv. Klimaaktivisten mener heller ikke at det har vært mye uro i årene etter utbyggingen.

Klimaaktivisten: Nei, ikke sånn i ettertid. Men det tror jeg også har litt med folkene her å gjøre. Så det er eget folkeslag om du kan si det sånn

Klimaaktivisten: Lista har jo vært veldig isolert. Ettspors bro over hit, før betongbrua kom. Og før var det jo... ehm... sånn flåte da, som du satt bilen på da, som taua over til... landesida. Så det har jo vært en isolert befolkning her.

Det er klart at ulike byer og tettsteder har ulik demografi, og det vil derfor alltid være forskjellig hvordan ulike steder tilnærmer seg store omveltninger lokalt. I Farsund var det splittelser mellom grupper og enkeltindivider. I etterkant har det også vist seg at både forkjempere og motstandere har endret mening i etterkant av utbyggingen. Journalisten mente at motstanden var sterkest rett før vedtaket om utbyggingen.

Journalisten: Det var ikke noen sånne, det var ingen som lenka seg fast for å si det sånn, så vidt meg bekjent. Men det var jo, det var jo veldig tydelig motstand i forkant fra, ja, naturvernforbundet og noen enkeltpersoner, og noen, holdte på si, organisasjoner.

Journalisten: Jeg tror jo at det i etterkant, det er litt det der som jeg var inne på at, folk har hatt...opptatt av å peke på forskjellene. Og så er det jo noen som sagt, som har endra standpunkt. Særlig de som har, som har eiendom i nærheten av mølla.

Den næringsdrivende var noe mer optimistisk i sitt syn på i hvor stor grad Farsund var preget av sosial uro. Under intervjuet uttrykte den næringsdrivende stort engasjement til dette spørsmålet, samtidig som blikket festet seg undrende ut i luften. Hen var det intervjuobjektet som sterkest mente at det ikke hadde formet seg en sosial uro i befolkningen. Men trodde heller ikke på at det var skapt et bedre fellesskap knyttet til utbyggingen.

Næringsdrivende: Nei, jeg tror ikke det er noe uro... nei jeg tror ikke det ble noe sånn uro rundt det. Om det har skapt noe mer samhold, det vet jeg ikke men, men ja. Nei, jeg tror ikke det har spilt noen rolle fra eller til.

Politikeren var derimot sikker i sin sak, det var et lokalsamfunn preget av uenigheter.

Politikeren: Den gang så tror jeg det nok var splittelse. Det var ganske delt mellom enkelte grupper. Ja, jeg tror nok det ville skapt splittelser i dag også.

Ut ifra det flere av intervjuobjektene sier, er det tydelig at den sosiale uroen blant befolkningen var mye tydeligere før utbyggingen, enn tiden i etterkant. Klimaaktivisten mener imidlertid at den sosiale uroen i befolkningen er blitt lav nå i ettertid. Hen nevner ved flere tilfeller under intervjuet at folk fra Farsund er et «eget folkeslag», og bærer preg av at stedet har vært ganske isolert fra andre steder i nærheten. Hva hen mener med dette er vanskelig å tyde, men det kan virke som hen mener at dem som bor i kommunen ikke er spesielt glade i endringer, og at befolkningen er litt konservative i holdningen sin til nye ting. Det kan vise seg vanskelig i Farsund å få den sosio-politiske aksepten fra befolkningen som skal til for å bygge uten oppstandelse (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14).

Journalisten nevner også uroen i forkant av utbyggingen. Naturvernforbundet, enkeltpersoner og mindre organisasjoner ytret sin motstand. Fra 2003 og utover, var det en markant økning i antall søknader om vindkraftkonsesjoner i Norge. Dette var på mange måter et levende bevis på at markedsaksepten i landet var stort utbredt blant investorer. Dette ble også starten på det massive presset mot vindmølleutbyggere landet over (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 4). Derfor var det allerede vist i historien at vindmølleprosjektet i Farsund kunne bli et hett tema i lokalbefolkningen.

Noen få år senere, i 2007, kom det nye retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg. Disse ble blant annet laget for å sikre en helhetlig og langsiktig planlegging i forhold til samfunns- og miljøinteresser (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 4-5). Historien til Norsk vindkraft viser at det er et politisk ønske å legge til rette på best mulig måte for både lokalsamfunn og utbyggere. Dette er et bevis på at uansett hvor «godt» forberedt myndighetene og utbygger er i forhold til utbygging, vil alltid mennesker føle uro rundt store samfunnsomveltninger. I dette tilfellet var det politikerne som ga grønt lys til utbyggerne, og det er ikke umulig at dette kunne vært annerledes hvis motstanden hadde vært større. Det er slik at samfunnsaksepten blant befolkningen kan svekke den sosio-politiske aksepten blant politikerne, noe som igjen vil utfordre markedsaksepten og eventuelle investeringer fra private aktører (Geraint og Gienluca, 2016, s. 14). Som politikeren i intervjuet nevnte, var det splittelse både før og etter beslutningen. Å bevare roen 100 prosent i et lokalsamfunn før en større utbyggelse, virker svært vanskelig.

4.2.4 Folkets engasjement og tiltro til myndighetene

Utbyggingen av vindmølleparken på Lister har hatt stor betydning for hele kommunen, både når det gjelder naturen, menneskene og ikke minst økonomien og arbeidsplasser. Dette er temaer som hver enkelt innbygger har en formening om, og det vil derfor skape et stort engasjement. Som nevnt tidligere i oppgaven, er det tydelig at den sosiale uroen spredde seg rundt i lokalsamfunnet, der det skapte mye usikkerhet for hvilken nytte denne vindmølleparken ville ha, og hvorvidt den ville bidra til positiv eller negativ vekst i Farsund. De fem intervjuobjektene hadde alle svar på hvorfor utbyggingen skapte et voldsomt engasjement.

Politikeren: Ja, nei, det er jo noe med at med en gang du skal ta i bruk naturen, så, så føler folk det er deres egen, og at ingen andre skal få lov å gjøre noe med det. Jeg tror, jeg tror det at det er allemannsretten i Farsund, altså den tanken der står veldig høyt.

Politikeren nevner at naturen og allemannsretten er hovedgrunnen til at engasjementet er så høyt som det er blitt, og har vært. Et annet viktig moment i denne saken er landeierne i området rundt plasseringen av vindmølleparken. De skal ha blitt kompensert økonomisk for å støtte utbyggingen av vindmøllene, men det viser seg i senere tid at flere av disse landeierne har angret på sin avgjørelse.

Politikeren: Det var en del skriverier, det er ingen tvil om. Og, men, jeg tror at en av grunnene til at det ikke ble så mye som det kunne vært, var jo at grunneierne ble overbevist om at dette var en bra ting. Og så har det blitt problemer i etterkant fordi de føler seg lurt. Og det skapte en veldig stor debatt, og konflikt.

I: Denne saken, har den på en måte påvirket ditt syn på myndigheter i en eller annen retning?

Politikeren: Nei, nei, egentlig ikke. Men jeg er jo, jeg mener jo det at politikk endres innenfra uansett, det at det, det og myndighetene er politikk. Så... nei jeg føler det at folk, folk kan skape de endringene de ønsker hvis de bare går riktig frem uansett.

Intervjuobjektene har som nevnt mange ulike syn på saken, og hva som er bakgrunnen for det store engasjementet. Innbyggeren mener at engasjementet i denne saken handler om det visuelle, og kostnadene av prosjektet. Videre mener innbyggeren at utbyggingen av

vindmøller er en form for symbolpolitikk, og at politikere er nødt til å følge «trendene» i samfunnet for å bli gjenvalgt.

Innbyggeren: Jeg tror det er det visuelle, også at det ikke er noe regningsvane. Altså, det koster jo alt for mye å produsere den strømmen, i forhold til det det koster å bygge ut. Det går vel aldri i pluss dette her noen gang.

Videre fører argumentasjonen for at innbyggeren mener politikerne kun tenker på egen mulighet til gjenvalg, fremfor å tenke langsiktig. Men mener fremdeles at sitt generelle syn på myndighetene ikke har endret seg.

Innbyggeren: Nei... Nei, dette som vi var inne på tidligere... At det er mye symbolpolitikk ute og går. Det er vel det jeg... det er vel mitt sterkeste argument, at det er inne i tiden nå. Og dermed kaster politikerne seg over dette her, for de tenker fire år fremover, de tenker ikke 20-30 år fremover.

Hva som skaper engasjementet, og kritikken av dette, går ikke bare på myndighetene, men også de private aktørene i prosessen. Særlig klimaaktivisten viste sin tydelig motstand mot det hen kaller for «storkapitalen».

Klimaaktivisten: Det er vel kanskje den derre... tenker på... When the yankee came to Trinidad. Det er en sånn... med gullpenger og lykke og raserte hele Trinidad vettu, og bygde opp hele fabrikker og skøyv ut lokalbefolkningen. Så den betegner egentlig ganske godt åssen storkapitalen kommer inn og... svosj.

Det er tydelig at klimaaktivisten har lite tillitt til aktører med mye kapital. Klimaaktivisten har endret litt syn på myndigheter, og det hen forteller om penger og styring fra private aktører høres ut som en et gammeldags samfunn med tydelige sosiale klasseforskjeller.

Klimaaktivisten: Ja, i dag... Her lokalt, går det greit kan du si. Vi har veldig godt forhold med kommunen her og... men akkurat den gang, så var jeg sint.

Klimaaktivisten: Da ble vi overstyrt av... det hang jo igjen dette med skipsreder, ikke sant. Folk kledde seg jo pent når de skulle til byen her, i tilfelle de traff en skipsreder.

Det virker som klimaaktivisten har en tydelig oppfatning av at engasjementet rundt vindmølleparken i stor grad er påvirket av kapitalister som vil tjene penger. Den næringsdrivende derimot, tror engasjementet blant folket baserer seg på mangelen på kunnskap.

Næringsdrivende: Jeg tror det er... jeg tror det er... baserer seg litt på kunnskap. At de ikke, at de aldri har vært i en vindmøllepark og sett hva det egentlig er.

Næringsdrivende: Redselen for at dette vil ha et for stort avtrykk. Redsel for at ok, da kan vi aldri gå ut og nyte stillheten, og så videre. Jeg tror det er mytebasert veldig mye.

Den næringsdrivende fremstår kunnskapsrik i måten hen fremlegger synspunktene sine på. Engasjementet rundt utbyggingen mangler nyanse og kunnskap, derfor er det vanskelig å skape en tydeligere enighet. Den næringsdrivende svarer også konsekvent nei på om sitt syn på myndigheten har endret seg etter vindmølleparken.

Næringsdrivende: Nei, ikke annet enn at jeg syntes det er, holdte på si... det er jo vanskelig for myndighetene, selv om de sitter på fakta som tilsier at de bør bygge ut mer.

I spørsmålet knyttet til engasjementet i befolkningen, er journalisten i en særegen posisjon. En journalists oppgave er å gi lokalsamfunnene en oppdatering og oversikt over de hendelsene som skjer i deres tilhørende steder. Da denne journalisten også jobbet innen lokal media både før og etter vedtaket, er det all grunn til å tro at denne personen skaffet seg et solid overblikk over situasjonen, og hvorfor saken skapte så mye engasjement i kommunen.

Journalisten: Det tror jeg, det tror jeg har med, har med først og fremst de store inngrepene å gjøre. Det at det blir, at det blir noe som blir så veldig synlig, selv på lang avstand, veldig synlig i landskapet. Det tror jeg er det viktigste.

I: Men som journalist da, var det, var det kanskje ekstra mye å gjøre for en redaksjon på det tidspunktet enn vanlig?

Journalisten: Nei, altså mer eller mindre, vi har alltid mye å gjøre, men det handler jo om hva man prioriterer, så det er klart at, at, når det er på dagsorden, når på en måte debatten går hett, så er det det vi prioriterer høyest på en måte. Men, så er det klart at det, ja det var stort engasjement, det var

mange leserinnlegg og mye... det var flere saker å skrive som... gikk på dette temaet.

Engasjementet blant befolkningen var høyt, noe journalisten kunne bekrefte. For 10 år siden hadde de ikke teknologien til å måle antall klikk og lignende på nettavisen, men journalisten antok at det hadde vært et høyt antall klikk den perioden. Videre forteller journalisten om hvordan hen oppfattet myndighetenes rolle opp i det hele.

Journalisten: I dette tilfellet på Lista, så var jo kommunestyret for. Sånn at det, der har det ikke vært en sånn, sånn overkjøring fra sentrale myndigheter. Men, som jeg sa, som jeg var inne på i stad, mange, mange lokalt vil nok mene at de folkevalgte lokalt ikke fulgte folkets mening.

Sosial tilhørighet til Farsund vil ha en påvirkning i hvordan engasjementet og interessen for vindmøllene utvikler seg i samfunnet. Politikerer tror at bakgrunnen for engasjementet er at naturen og allemannsretten står veldig sterkt i Farsund kommune, og at det er en lokal stolthet knyttet til dette. Befolkningen har en stor sosial tilhørighet til naturen, og har derfor en tilknytning og lojalitet knyttet til denne. Pollini (2007) nevner at tillitt er noe et kollektiv krever, mens individuelt er tillit noe som gis. Myndighetene i Farsund fikk sin kollektive tillitt fra folket når de ble valgt, og derfra er de nødt til å vise folket tillit, ettersom det er dem de fikk den fra. Politikerer hadde ikke endret sitt syn på myndighetene etter vindmølleutbyggingen, og mente at folket ble hørt i avgjørelsen. Men det er verdt å merke seg at tilliten som utbyggerne hadde vist landeierne rundt vindmølleparken, er heller tvilsom. Det nevnes at flere av dem som fikk gode avtaler knyttet til utbyggingen, har angret i etterkant. Det kan antas at folket som ble direkte påvirket av vindmølleutbyggingen falt for utbyggenes populisme, i den forstand at «vanlige folk» blir små målt opp mot «eliter» i samfunnet (Mudde, 2004, s. 543).

Innbyggeren mente også at det var de store visuelle endringene som ledet til stort engasjement blant befolkningen. Hen snakket også om et begrep som for meg var ukjent, nemlig «regningsvane». Med dette mente hen at det ville ta mange år før man i det hele tatt kunne se resultater av prosjektet, både i form av energi og økonomi. Det vil ta mange år før man begynner å tjene penger og strøm på det. Selv om hen ikke hadde mistet tiltro til myndighetene etter disse påstandene, kom hen også inn på at politikere blir for mye styrt av symbolpolitikk. Med dette mener hen at politikere følger trendene i samfunnet innen klimakamp, og tenker kun frem mot neste valg, og ikke for det langsiktige gode. Dette vil i så

fall bli påvirket av forpliktelsen solidaritet gir innen sosial tilhørighet. Myndighetene har en klar rolle, og befolkningen har klare rolleforventninger til disse. Når mediebildet forandrer seg, og det blir et stort sosial trykk for å redde klimaet, må politikere følge opp dette for å ikke risikere negative sanksjoner fra befolkningen (Pollini, 2007). Dette mener innbyggeren blir feil, da politikere blir tvunget til å tenkte kortsiktig kun for å opprettholde sin generelle rolleforventning.

«When the Yankee came to Trinidad», brukte klimaaktivisten for å forklare hvorfor engasjementet ble så høyt rundt dette prosjektet. Med dette mente hen at det kommer store utbyggere med mye kapital, kjøper seg inn i samfunnet, og tjener seg rike på bekostning av dem som bor der. Argumentet om urettferdig fordeling av goder er et argument som Vasstrøm og Lysgård (2020) trekker frem i sin forskning, som er blant de mest brukte hos vindmøllemotstandere (s. 11). Det er flere faktorer som tyder på at klimaaktivisten har en noe unik sosial tilhørighet til sitt lokalsamfunn. Men noe overraskende gir ikke klimaaktivisten noe inntrykk over å ha mista tiltro til de lokale myndighetene i Farsund. Selv med sterk mistillit til vindmølleutbyggerne, viser hen både tilknytning, lojalitet og solidaritet på den måten at hen føler en forpliktelse som innbygger av Farsund til å kjempe for sine meninger. Klimaaktivisten har derfor en viss grad av «vi-følelse», og dermed også en relativt sterk, men unik sosial tilhørighet til Farsund (Pollini, 2007).

Det er åpenbart at alle intervjuobjektene mener engasjementet bunner ut i den store inngripningen i naturen. Men noen mener at debatten er for lite nyansert, og at det finnes tydelige mangler for beboere å ta veltenkte standpunkt. Den næringsdrivende mener at de store argumentene mot vindmøller er mytebasert. Dette gjør det også vanskeligere for myndighetene å utføre vindmølleutbygging. Den sosiale tilhørigheten til myndighetene er stor hos den næringsdrivende, og hen mener at det er vanskelig for å myndighetene å jobbe med denne motstanden, når det er mye som tilsier at vindmøller er et godt alternativ for å produsere fornybar energi. Den næringsdrivende har et poeng, i og med at i 2019 ble den nasjonale rammen for vindkraft fremlagt, som dannet et stort kunnskapsgrunnlag for vindmølleutbygging (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 7). Denne tanken støtter også Norgaard (2011) sin oppfattelse av at folk fokuserer mest på de umiddelbare problemene i samfunnet, og derfor blir den overordna klimaproblematikken dyttet lengre bak i køen av bekymringer (s. 74-75). Ved utbygging av en vindmøllepark ser man de umiddelbare visuelle endringene, men man ser sjeldent resultatet av en eventuell klimagevinst før mange år senere, når vindmøllene har fått produsere store mengder fornybar energi.

Det siste intervjuobjektet, journalisten, har hatt en litt annen synsvinkel og innsikt i spørsmålet om engasjement og tillitt til myndighetene. Hen kunne merke presset på avisen i den grad av at det kom mange leserinnlegg og saker inn på vindmølletemaet, og det er grunn til å tro at dette har vært ett av de hetere temaene i lokale medier i vestre Agder. På denne tiden hadde ikke aviser oversikt over antall lesere og klikk på nettsaker, men journalisten vil tro at det hadde vært veldig høye lesertall på disse sakene. Dette tyder på at majoriteten i Farsund har hatt interesse for denne saken, og befolkningen har derfor gruppert seg som en sosial struktur. Dette bevises ved befolkningens samfunnstilknytning og gruppetilhørighet, at beboere i Farsund generelt har en sosial tilhørighet til vindmølleparken (Pollini, 2007).

4.3 Sosial aksept, holdninger og tanker om klima

4.3.1 Folkets dom - Eierskap til vindmølleparken og turisme

Nå er det snart 9 år siden vindmølleparken begynte å drifte for første gang. Mye kan skje i løpet av 9 år, og mange meninger kan endre seg fra det ene til det andre. Over så lang tid er det lettere å se hvilke endringer vindmølleparken faktisk gjør for dem som bor i kommunen, og det er lettere å gjøre seg opp en mening på hvordan det har blitt. Derfor er det naturlig å stille dem spørsmålet om de har tatt eierskap til vindmølleparken, og om de har knyttet en stolthet til dette.

Journalisten: Ja, eh, altså, folk er jo delt. Så noen synes dette er helt okay... noen synes det er kjempeflott, for de har fått disse veiene som har åpnet opp. Folk kan gå tur i området, både med barnevogn og rullestol, så noen er positive av den grunn... Og noen er selvfølgelig sånn, holdte på si overbevisningsmessig positiv, fordi de tenker at dette er bra for miljøet.

Som tidligere nevnt i analysen av journalistens svar, trekker hen også her frem det paradoksale med vindkraftsaker.

Journalisten: Det er fremdeles mange som mener at dette er et for stort inngrep. Det er jo det som er det paradoksale i vindkraftsaker, at på en måte, det er en slags konflikt mellom landskapsvern og... de er blitt definert som et miljøproblem, samtidig at dette skal være bra for miljøet.

I spørsmålet om eierskapet til vindmøllene, faller også spørsmål om næring naturlig innenfor denne kategorien. Store endringsprosesser kan skape store ringvirkninger i et samfunn, og spesielt med tanke på turisme. Det er nærliggende å tro at et samfunn aksepterer en stor endring hvis det betyr økonomisk gevinst. Et stort spørsmål til dette er turisme, og i hvor stor grad vindmølleparken har påvirket dette eller ikke.

Journalisten: Ehm... Jeg har ikke inntrykk av at det har, egentlig, påvirket i den ene eller andre retninga.

Journalisten: Men det har heller ikke vært noe voldsom tilstrømming av turister for å se på vindmøllene, det tror jeg ikke heller, men... at noen, når de likevel kommer her, tar seg en tur for å kikke, det, det gjør de nok. Jeg tror ikke... det har ikke blitt noe sånn voldsom attraksjon, det tror jeg ikke.

Den næringsdrivende har en spesiell interesse for at turismen skal gjøre det bra i Farsund. Hen tror at vindmølleparken har bidratt med noe ekstra i kommunen.

Næringsdrivende: Jeg, jeg gjør egentlig det. Jeg ser på det som en sånn... altså, i og med at jeg er tilflytter selv til kommunen, når jeg skal vise frem kommunen til folk som er på besøk hos meg, så er vindmølleparken og en del av det som jeg viser fram.

Dette er jo store flotte byggverk som... er fascinerende. Så det er en av de tingene vi stolt viser fram.

Med en positiv holdning til vindmøllene, har hen også tydelige formeninger om hvordan vindmølleparken påvirket turismen i kommunen.

Næringsdrivende: Jeg tror det er vanskelig å svare på, men jeg tror ikke, jeg tror ikke det har hatt noen negativ innvirkning. Men jeg tror heller ikke det har kommet noen flere på grunn av det.

I: Du er jo næringsdrivende. Har du liksom, merka noe til om det har vært mindre folk i forretningen eller ikke, eller, sånn type ting?

Næringsdrivende: Nei. Det har ikke hatt noen negativ innvirkning på handel. Det er jeg helt overbevist om. Tvert i mot, så tror jeg at den tiden det ble bygd, så skapte det jo... skapte det jo rom for mange av bedriftene som har fått

gode synergier etterpå. Sånn at det har jo både skapt arbeidsplasser både når det ble bygd, og kommet i gang, og, altså, det er flere som har tjent på det her enn tapt på det.

Den næringsdrivende mener at det kom mer arbeid til kommunen med vindmølleparken. Klimaaktivisten har tydeligvis en annen oppfattelse, der hen mener det motsatte. Hen mener heller ikke at folk har tatt noe særlig eierskap til vindmølleparken.

Klimaaktivisten: Nei. Altså, de har jo akseptert den, men jeg tror ikke de vil stå opp i dag og si: Dette var godt at vi fikk.

Ettersom hen ikke har noen tro på at befolkningen føler en god tilhørighet knyttet vindmølleparken, tror hen heller ikke at turismen er påvirket i stor grad i forhold til dette.

Klimaaktivisten: Nei. Nei, overhodet ikke. Det er jo det også som er, som er så unikt her ute. Alt var så urørt og autentisk. Både bygningsmasse og det amerikanske Lista som preger veldig, altså fra utvandreretida. Jobbetida i Amerika, og Dollar tilbake igjen, og dollarglis, og lykke, og fint tøy og alt dette.

I likhet med klimaaktivisten, er innbyggeren veldig lite begeistret for vindmølleparken. Hen tror også at innbyggerne har tatt vindmølleparken innover seg.

Innbyggeren: De har vel akseptert det. Det er der, og det blir ikke revet ned. Nei, så det er vel bare noe man har akseptert.

I: Tror du folk, eller du da, føler ikke noe stolthet til å ha en så stor energiprodusent i kommunen?

Innbyggeren: Nei, nei, overhodet ikke. Det tar vel hundre år før det blir regningsvane dette her, hvis det noen gang blir det. Med tanke på utbygginga, og den kraften du får tilbake er ikke noe... det er jo dyr kraft da, og jeg vet ikke om det noen gang tjenes inn i det hele tatt.

Ved en stor skepsis til inntjeningsvevnen til vindmølleparken, er hen også overbevist om at befolkningen ikke har en stolt relasjon til vindmøllene. Når det kommer til spørsmålet om turisme knyttet til dette, så får jeg et svar som går igjen hos mange av intervjuobjektene.

Innbyggeren: Det har jeg ingen formening om egentlig. Jeg tror ikke det betyr noe nei. Nei nei. Det unike med Listerlandet og Farsund, det... det tror jeg kommer frem allikevel, selv om det ikke har vært no... selv om vindmøllene står der eller ikke.

Politikeren svarte ganske kortfattet rundt spørsmålene til dette temaet, men viste seg enig i mange av de andre intervjuobjektene. Spesielt i spørsmålet knyttet til stolthet, om hen tror befolkningen er stolt av vindmølleparken eller ikke.

Politikeren: Nei, jeg føler ikke det. Altså jeg føler at det kanskje er blitt en aksept i forhold til at han, at han eksisterer. Men, altså... Før han ble satt opp, så var det jo veldig mye usikkerhet, der hva er konsekvensene. Men jeg har ikke noe inntrykk av at han har skapt så veldig mye stolthet.

Det er flere som nevner at det ikke eksisterer lokal tilhørighet knyttet til vindmølleparken. Men de anerkjenner allikevel at flere har begynt å innse at den har kommet for å bli. Politikeren svarer også kort og konkret nei på spørsmålet om turismen har endret seg som følger av vindmøllene.

Vindmølleparken har kommet for å bli, og beboerne i kommunen må enten akseptere at den er der, eller ikke akseptere den, men anerkjenne at den er der. Journalisten informerer om et inntrykk av at folket er splittet i Farsund. Hen nevner igjen det paradoksale med vindmøllemotstand, at folk protesterer mot en industri som produserer fornybar energi.

Undersøkelsen fra Medborgerpanelet 2013 svarer 79 prosent av nordmenn at de i større eller mindre grad er bekymret for klimaendringer, og hele 87 prosent mener at klimaendringene utgjør en alvorlig trussel (Eide, Elgesem, Gløppen og Rakner, 2014, s. 10). Derfor er det på mange måter noe underlig at det vokser frem en slik motstand mot noe som i utgangspunktet skal være med på å redde klimaet. En annen gjennomgående faktor, er at selv om få føler et eierskap til vindmølleparken, så har flesteparten allikevel akseptert at den er der.

Samfunnsaksepten fra folket til vindmølleparken var i utgangspunktet lav, der den møtte mye motstand. Men det kan virke som det har gått såpass lang tid siden utbyggingen ble ferdig, at beboerne har sett seg nødt til å akseptere at den er der. Den næringsdrivende var den eneste som var utelukkende positiv til at vindmølleparken har blitt tatt til eie av befolkningen. Hen mener at vindmølleparken har blitt en attraksjon, og at mange synes det er gøy å dra opp i parken og kikke på dem. Blant de fem intervjuede, bryter den næringsdrivende med den generelle samfunnsaksepten (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14).

Det er sjeldent at alle fem intervjuobjektene er enige i et spørsmål, men når det kommer til påvirkningen av turisme, er alle samstemte. Det er ingen av dem som tror at turisttilstrømmingen til Farsund har blitt merkverdig påvirket av utbyggingen av vindmølleparken på Lista. Det er allikevel noen funn som skiller seg ut. Ettersom den næringsdrivende jobber i det private næringslivet, har hen gjort opp en mening om at salget heller ikke har blitt påvirket i veldig stor grad på grunn av vindmøllene. Hen trodde snarere tvert imot, at det er mulig at noe av det lokale næringslivet har merket noe større etterspørsel av tjenester og varer. Hen støtter Vasstrøm og Lysgård (2020) sitt funn i argumentet om at vindkraft kan bidra til lokale ringvirkninger, som kan danne økonomisk vekst og nasjonal velferd (s. 9-10).

4.3.2 Klimaskepsis – Menneskeskapte klimaendringer

Under intervjuene kom deres personlig overbevisning til menneskeskapte klimaendringer naturlig frem under spørsmålene. Her var intervjuobjektene ganske splittet i sin oppfatning, og i noen av tilfellene var det ganske naturlige grunner bak deres synspunkt. Flere av argumentene som ble belyst, er blant de mer vanlige argumentene på dette, referert til Vasstrøm og Lysgård sin data som nevnt tidligere i oppgaven.

Intervjuobjektene holdning til spørsmålet om menneskeskapte klimaendringer vil etter all sannsynlighet ha en forbindelse med deres meninger om fornybar energi, da vindmøller i dette tilfellet. Derfor spurte jeg dem om de tror på menneskeskapte klimaendringer.

I: Hva tenker du om menneskeskapte klimaendringer, tror du på det?

Innbyggeren: Veldig lite. Ja, tror det. Nå begynner vi å se på Co2'en, og naturen trenger jo Co2. Blomstene, trærne trenger Co2. Så, jeg føler nå at det begynner å bli en liten reversjon i dette her.

Innbyggeren: Det er kanskje mer et håp, at de begynner å roe ned dette her. Fordi jeg føler at det er sykluser. Det er jo det. Så eh... Nei det som er... skader veldig mye... er nedhoggingen av regnskogen... som da produserer igjen veldig mye Co2 ned i bakken. Og når de da begynner å kutte trærne, som utvikler Co2, Så begynner de å grave opp bakken, da frigjør de enorme mengder med Co2.

Det er tydelig at innbyggeren er skeptisk til at menneskene påvirker klimaendringene i stor grad. Ettersom denne personen har en tilknytning til oljeindustrien, er det ikke så rart at hen refererer til andre typer utslipp enn eksempelvis olje.

Innbyggeren: Det er slike ting man må tenke på, altså tenker på lille Norge. Med olja ikke sant, vi produserer den reineste olja i hele verden. Og hvis, altså, vi er jo ikke alene her, det er jo ikke noen vegger rundt oss, nei. Vi utgjør så lite. Nei, jeg er ikke noe, nei jeg er ikke noe redd... Nei, jeg føler det ikke er for mye menneskeskapt.

En annen som var av samme oppfatninger rundt dette, var klimaaktivisten. Det er kanskje noe overraskende at en forkjemper for klimaet ikke anerkjenner at menneskene gjør et tydelig avtrykk på klodens klima, da flestparten av aktivister anerkjenner nettopp dette. Hen er ganske skeptisk til om menneskeskapt klimaendring finnes.

Klimaaktivisten: Eh, nei, jeg tror ikke det. Jeg tror dette går i sykluser, som, som sikkert de all fremtid vil, gå sånn, som bølgene omtrent.

I: Det er liksom mer naturlige forklaringer på hvorfor klimaet endres seg som det gjør?

Klimaaktivisten: Ja. Men selv liksom, klimaendringer er blitt et begrep som inneholder sånne abstrakte ting, hva endrer seg egentlig? Sola går ned tidligere, eller, vinden blåser fra oven i fra og rett ned, eller, altså... Jeg tror alt går i sykluser.

Argumentet om at klimaendringene skjer i sykluser går igjen blant de to foregående intervjuobjektene. De tre andre intervjuobjektene mener at menneskeskapt klimaendring er fakta, men blant annet journalisten anerkjenner argumentet om klimaets naturlige sykluser.

I: Tror du på menneskeskapt klimaendring?

Journalisten: Ja.

I: Vil du utdype?

Journalisten: Nei. Nei, jeg tror, jeg tror ikke at det vi ser av... det er jo noen som mener at dette bare er svingninger, det kan godt være at det... Men i så fall, er svingningene ganske heftige nå. Jeg tror jo at, jeg tror jo at... vi

skal ikke se så veldig mye rundt oss får å skjønne at, at det menneskene har gjort på, på jorda de siste 50-100 årene, det har påvirka.

Den næringsdrivende er den som har vist størst støtte til de landbaserte vindmøllene, og har påpekt at vi må ta imot industri som skaper fornybar energi med åpne armer.

I: Tror du på menneskeskapte klimaendringer?

Næringsdrivende: Ja, det gjør jeg, hehe.

I: Det er ikke noe du vil utdype der?

Næringsdrivende: Nei, ehh. Ja, nei det tror jeg på. Og da er det jo klart at man må jo satse fornybart. Vi må jo satse på det som gjør at naturen kan gå tilbake til natur igjen.

Her blir argumentet om å redde naturen tydelig i besvarelsen. Den næringsdrivende understreker viktigheten av å bruke den industrien man har på feltet innen fornybar energi. Der noen mener vindmøllene ødelegger naturen, er det andre som velger å se langsiktig på det, der vindmøllene skaper en renere energi for fremtiden.

I: Tror du på menneskeskapte klimaendringer?

Politikeren: Ja.

I: Vil du utdype?

Politikeren: Hehe, nei, jeg tror jo det at... Jeg tror jo ikke det at det bare skjer av seg selv. Ehm... men, men jeg tror jo at veldig mye av det vi gjør, kan være med på å skade miljøet. Helt sikker på det faktisk, så det at det... men jeg tror ikke nødvendigvis det at, at vi trenger å fjerne alt... Jeg har ikke noen tanker om at vi skal gå til MDG og... det er liksom ikke der jeg... løsningen ligger tenker jeg.

Etter å ha diskutert dette spørsmålet med samtlige av de fem intervjuobjektene, er det interessant at tre av dem egentlig ikke hadde noe behov for å fremme deres mening om temaet. Dette gjelder for øvrig de tre som har tro på menneskeskapte klimaendringer. Det kan være flere grunner til dette, og et av dem er nok at det foreligger et slags sosialt tabu knyttet til slike holdninger. Det ligger mye stigma i uttalelser rundt egen orientering til spørsmålet om menneskeskapte klimaendringer.

Innbyggeren har ikke tro på at menneskeskapt klimaendring har for stor påvirkning på hvordan klimaet utvikler seg. Argumentet om at naturen har gått i sykluser er det som blir nevnt mest i samtalen. Hen peker også på at det kommer mye CO₂ fra nedhuggingen av regnskogen, og at norsk oljeproduksjon ikke er så ille som folk skal ha det til. Austgulen og Stø (2013) skriver om ulike grupperinger innen klimaskeptisisme. Innbyggeren havner i størst grad innenfor virkningskeptisisme, som sier at klimaendringene i stor grad er ufarlige, og ofte fordelaktige. I dette tilfellet er nok klimaendringene en fordel for Norge, i den grad at vi tjener store summer, samtidig som vårt utslipp er mye mindre sammenlignet med andre større oljelasjoner. Denne skepsisen mot ulik industri, kommer fra frykten for de sosiale konsekvensene enkeltindivider i Norge kan oppleve ved svekket nasjonal økonomi (Austgulen og Stø, 2013).

Den mest «ekstreme» gruppen blant klimaskeptikerne, er såkalte trendskeptikere. Dette er dem som fornekte at klimaendring eksisterer. Dette i den grad at klimaet endrer seg, men uten at det har noe med menneskelig påvirkning å gjøre (Austgulen og Stø, 2013).

Klimaaktivisten faller under denne kategorien. Hen tror ikke på menneskeskapt klimaendring, men tror på at verden endrer seg naturlig gjennom sykluser. Hen stiller seg også skeptisk til selve begrepet om «klimaendring», og mener dette er for abstrakt og u håndterlig til å bruke. I motsetning til klimaaktivisten, tror journalisten på at det eksisterer menneskeskapt klimaendring. Det argumenteres for at den tydelige eskaleringen av klimaendring de siste 50-100 årene er bevis nok i seg selv til å bekrefte at menneskene setter et tydelig fotavtrykk på klimaet. Vasstrøm og Lysgård (2020) skrev at stortingsmeldingen fra 1998-1999 la frem for første gang at vindmøller skal være den kilden som skal bidra til Norges produksjon av fornybar energi, og i 2009 ble Norge gjennom EUs fornybardirektiv forpliktet til øke sin produksjon av fornybar energi betraktelig (s. 4-5). Dette er med på å styrke påstanden til journalisten om at det har skjedd store endringer i klimaet de siste tiårene, og at det er en felles internasjonal oppfatning av at menneskene påvirker klimaet til en viss grad.

Både den næringsdrivende og politikerens har full tro på at menneskeskapt klimaendring er reelle, og derfor faller de ikke naturlig under noen av kategoriene under klimaskeptisisme. Den nærmeste av disse er i så fall politikerens. Hen var sikker på at mennesker er med på å skade klimaet, men påpekte allikevel at det ikke er nødvendig å fjerne all industri av den grunn. Så politikerens kan til en viss grad falle under virkningskeptisisme, på den måten at det er noen fordeler med industrien som ikke kan gjøres noe med (Austgulen og Stø, 2013). Igjen,

nordmenn er vant med velstand, noe som gjør det vanskelig å gi slipp på noe av dette for å løse et problem som er «langt unna».

4.3.3 Landbaserte vindmøller, et gode eller onde for naturlandskapet?

Ideen bak vindmøller på land er å kunne produsere fornybar energi, i et forsøk på å redusere menneskenes klimaavtrykk. Noen av de mest brukte argumentene mot utbyggingen av store møller, går på ødeleggelser av naturområdet, mye støy og trusler mot det etablerte dyrelivet i området. Men hvor ille er dette avtrykket egentlig? Intervjuobjektene ble konfrontert med disse argumentene, og gjorde opp sine egne meninger deretter.

Journalisten er det intervjuobjektet som holdt seg mest objektiv under intervjuene, og forholdt seg ofte til å forklare argumentene på begge sidene. Dette faller seg nok ganske naturlig for en journalist, som på mange måter forholder seg objektiv i kommersielle saker.

I: Du nevnte jo disse veiene som er blitt bygd opp der og sånn, hvordan har det påvirket turområdene og sånt?

Journalisten: Nei det har påvirket på, på holdte på si begge retninger. For noen vil hevde at det som tidligere var turstier, og områder som på en måte var uberørt er blitt ødelagt. Mens andre ville si at nå har vi gode veier og kan parkere bilen holdte på si på andre siden av bommen, og kan ta med barnevogn og gå på ordentlig vei inn i området, og så studere vindmøllene og gå nokså nærme de. Og for å finne utsiktspunktet.

Videre i intervjuet kom vi inn på andre argumenter knyttet til vindmøllene, som eksempelvis spørsmålet om dyrelivet har blitt påvirket som følge av utbyggingen eller ikke.

Journalisten: Ja. Altså det var jo rapporter som vi skrev om, som ikke minst gikk på dette med fugl og fugleliv. Ehm, altså større fugler, hubro og ørn og, vet ikke hva. Det er jo veldig vanskelig å, å vite noe kvalifisert om syntes jeg. Men eh, jeg ville jo synes det var rart hvis ikke det er blitt påvirket, i noen grad.

Den næringsdrivende er en av dem som mener at utbyggingen har tilført området noe ekstra, og i stor grad har ført til hyppigere bruk av både lokalbefolkningen og turister. Derfor spør jeg om turområdet og dyrelivet har blitt mye påvirket av vindmølleparken.

Næringsdrivende: Nei, jeg tror det er... som, nå har vi jo hatt en god tur oppe i parken her. Og som du ser er jo området gjort tilgjengelig for... altså, nå kan folk med barnevogner komme seg ut i naturen, det er... flotte sykkelstier som du ellers ikke ville hatt...

Næringsdrivende: Det foregår jakt i området, så det tilgjengeliggjør altså... det er jo fortsatt dyr her. Og så ser vi som vi har sett her nå, at det er laget på en naturlig måte, altså tilførselsveiene og alt er lagt på en måte for å enkelt kunne returnere til naturen.

Både journalisten og den næringsdrivende anerkjenner at det har blitt et bra turområde, og at det er blitt tilgjengeliggjort for allmennheten. Klimaaktivisten derimot, mener at området er ødelagt, og at det ikke er et turområde slik det var før utbyggingen.

Klimaaktivisten: Jeg tror aldri det er noen som går der. Nei det tror jeg ikke. Jeg har jo vært litt i området og sånt men... jeg tror aldri jeg har sett noen folk som har, som jeg har møtt på de veiene innover. Noe turområde, det er det ikke, det er helt klart.

I: Men var det et ynda turområde før vindmøllene?

Klimaaktivisten: Ja, alle fjellområdene her, kan du si naturen rundt og, det mener jeg nok var mer besøkt den gang. Men i dag så går det jo opp en grusvei med en mølle der og en mølle der, svosj svosj, sånn, så, så det er liksom ikke det store målet vil jeg tro.

Det er tydelig at menneskene i Farsund har ulike oppfatninger av hvordan området rundt vindmøllene blir brukt. Klimaaktivisten svarer slik på spørsmål om dyrelivet rundt vindmøllene:

Klimaaktivisten: Nei da må en nesten være mer på plass kan du si, og registrere gjerne og sånt. Men det er jo klart disse som vokter der oppe, de passer nok på å skjule det som...

I: Åja, det går vakter der oppe?

Klimaaktivisten: Ja, det er to stykker som... Om de har turnus, det vet jeg ikke, men jeg mener det er to stykker som jobber der, altså som sånn oppsynsmenn.

I: Ja, for vedlikehold og...

Klimaaktivisten: Ja. Men jeg vil nok tro at ordren fra byggherren er å fjerne alle sånne fugler og ørner og... Ørn har vi jo også hatt her, og alt som kan skape debatt. Det er nok en del av strategien, det ville forundre meg om ikke.

Klimaaktivisten virker overbevist om at det kan være noen som har som jobb å fjerne alle døde fugler i forbindelse med vindmøllene. På denne måten forhindrer dem negativ omtale om anleggene. Meningene til klimaaktivisten støttes til dels av svarene til innbyggeren, i form av at begge er skeptiske til området som tursted og et godt bevart fuglereservat.

I: Var det mye turområder og sånt der før?

Innbyggeren: Ja. Absolutt.

Utover at innbyggeren mente at området var et bra turområde før utbyggingen, var hen tydelig på at de som har eiendom i området, snakke opp vindmølleparken som et godt turområde i dag. Dette er en tankegang som baserer seg på dem som bor der er avhengig av at godt rykte for området, for å bevare egne verdier. Innbyggeren var også tydelig på at dyrelivet bærer preg av vindmøllene.

Innbyggeren: Jeg kan ikke skjønne annet. Det vet jeg ikke. Nei, men dyrene har sanser som ligger langt over våre, så det skulle ikke forundre meg om... Jeg tror det påvirker de.

I likhet med innbyggeren tror også politikeren at dyrelivet i større eller mindre grad har blitt påvirket av utbyggingen i området. Politikeren tror derimot at området blir brukt en del nå som det er et veisystem der oppe, og påpeker at det etter all sannsynlighet er beboerne i kommunen som bruker det turområdet, og ikke eventuelle turister.

Politikeren: Jeg tror nok, sånn som det er nå, så er det jo flere som tar seg en tur opp, og så ser de i områdene. Jeg tror ikke de områdene var så mye brukt tidligere. Så jeg tror egentlig at det er flere som bruker de nå som turområder, og som... Men jeg tenker jo mest at det er lokalbefolkningen som, som drar til de områdene og bruker som tur.

Som nevnt, så er det et inntrykk av at den generelle befolkningen bruker det som turområdet, men ikke turister. Tilgjengeligheten til området virker til å bidra til at plassen er blitt et mer ynda turområdet. Med gode veier opp til utsiktspunktet er argumentet for større bruk ganske godt ivaretatt. Politikeren tror også dyrelivet er noe påvirket, men ikke i alt for stor grad.

Politikeren: Jeg tror vel de har konkludert med at det er en del fugler som går med, eller no... og det som har skapt størst bekymring er vel ørn og de store fuglene. Men, bortsett fra det så tror jeg ikke... Jeg har ikke inntrykk av at det har påvirket det så kjempe mye. Men her i området så er man jo spesielt opptatt av fugl.

I: Ja, det har jeg fått med meg. At det er mange fugleelskere i Farsund.

Politikeren: Ja, eller, altså det er jo kjent, så det er jo, det er jo blitt egentlig en del av turistattraksjonen i Farsund.

Det er tydelig at politikeren har en oppfattelse av at det er fuglelivet som er mest truet av vindmøllene. Det nevnes også at fugleområdene i seg selv er en viktig turistattraksjon, og noe som man skal være svært forsiktig med å utfordre.

Politikeren: De er jo veldig opptatt av alt som har med å beskytte fuglene her. Det er jo både våtmarken og, og det er, det er jo diskusjon hver gang du setter opp en antenne ute på Lister, eller om du skal lage en bro ikke sant, i nærheten av et vann, eller ikke sant, alt, hver eneste gang du skal prøve å gjøre noe så er det interessen til fuglene som blir vurdert først og fremst.

Den næringsdrivende og politikeren mener området rundt vindmølleparken er mer brukt blant turgåere i dag enn hva det var før utbyggingen. Vasstrøm og Lysgård (2020) nevner argumentet om ødeleggelser av natur, økosystemer og miljø er blant de tyngste motargumentene mot vindmøller på land (s. 10), men de nevner ikke at ombyggingen av områdene rundt vindmøllene kan bli bygget om til noe positivt. Den næringsdrivende trekker frem at veiene rundt vindmøllene har gjort området mer tilgjengelig, og dermed lettere å ta bilen opp i skogen for å gå tur. Veiene har også gjort området mer tilgjengelig for dem som ønsker å gå tur med barnevogn, og ikke minst for lokale sykkellag. Politikeren poengterer at hen mener at turområdene rundt vindmøllene er mer brukt av lokale personer enn turister, selv om også noen av de tilreisende kommer for å se på fuglelivet. Journalisten var også inne på temaet med fugleliv, og henviste til at media hadde gitt ut rapporter på hvordan fuglelivet ble påvirket av vindmøllene. Hen trodde at noe av dyrelivet til dels var påvirket, men var uklar på i hvor stor grad dette var tilfellet.

Klimaaktivisten og innbyggeren tror derimot at området i dag er mye mindre brukt. Begge mener at det var mye bedre turområder der før. Innbyggeren viser en stor misnøye, og sier hen aldri vil dra opp dit igjen. Det blir også nevnt i intervjuene over at begge tror at fuglelivet har blitt påvirket til en viss grad. Klimaaktivisten tror også som nevnt at det er folk som jobber ved vindmøllene som skjuler døde fugler. Dette er en påstand som ikke er bekreftet, men noe hen har tro på at har hendt. Dette er hen sin forståelse av virkeligheten. Som forsker får jeg en kunnskap som videre oppfattes som en konstruksjon av individets forståelse og mening (Postholm og Jacobsen, 2018, s. 49-50). Klimaaktivistens virkelighet er preget av en forakt av utbyggeren. Når det måles sosial aksept er det gjerne det som er u-akseptert som er det interessante for å se hva som faktisk er akseptert. Det viktigste for noen som skal bygge industri, er å ha med seg godviljen til folket i starten av et prosjekt. Men etter prosjektets slutt er ikke dette så viktig lengre, da prosjektet allerede er ferdigstilt (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13). Så selv om klimaaktivisten har vært imot hele vindmølleparken, er det begrenset hva hen kan gjøre med dette i ettertid, utenom å vise sin misnøye.

4.3.4 Kapitalisme eller klima?

I dette delkapittelet har jeg valgt å dele vindmøllemotstanden inn i to kategorier. Disse to kategoriene har jeg valgt å kalle «Kapitalistmotstand» og «Idealistmotstand».

Kapitalistmotstand handler om at beboere i et samfunn er imot utbygging av vindmølleparken grunnet kommersielle og økonomiske saker. Noen vil hevde at en slik utbygging kun vil gagne byggherrene, og at pengene og gevinstene av dette forbeholder seg en liten «elite» i samfunnet.

Idealistmotstanden handler om befolkning som er imot landbaserte vindmøller fordi det setter fotavtrykk i uberørt natur. Dette er gjerne mennesker som er veldig opptatt av klimaet, men ønsker hovedsakelig å skape fornybar energi på andre måter enn landbaserte vindmøller.

Under intervjuene kom vi i samtale om dette temaet ved alle tilfellene, og vi snakket om hva som veier tyngst i motstanden, ødeleggelse av urørt natur, eller forakt mot byggherrer.

Politikeren: Jeg tror jo det at det er helt klart at, hvis du ser på vannkraftkommuner for eksempel, som tjener ganske bra, så, har jeg ikke inntrykk av at de kommunene som har vindkraft tjener like bra med å ha vindkraft. Sånn som jeg ser er det... merkbart lite kommunen i Farsund tjener på å ha, å ha vindkraft. Og det vil jo si at, da, da hjelper det ikke på befolkningen

heller. Det skaper ikke veldig mange arbeidsplasser, og det generer ikke veldig mye inntekter til kommunen.

Politikeren: Ja, nei jeg tror kanskje vi er mest opptatt av at det ødelegger naturen.

Så langt i analysen har politikeren og klimaaktivisten vært mye uenig. Men under dette temaet fatter de større enighet. Politikeren sin oppfatning av vindmøllemotstanden, er at det belager seg mest på ødeleggelsene av naturen, og ikke den eventuelle gevinsten utbyggerne sitter igjen med. Til samme spørsmål som nevnt over, svarer klimaaktivisten følgende:

Klimaaktivisten: Jeg tror nok naturen er det drivende her. Det tror jeg. De tenker kanskje litt lenger, kossen det blir en handelsvare, mot store investorer ut i verden. Og så da eventuelt muligheter for å bygge flere, og rive disse og få opp nye typer møller, høyere møller.

I: Ja, det er interessant. For det er jo mange som... mange sier jo at, de ikke ser helt hvordan inntektene som en vindmøllepark generer, skal komme til gode for de som bor i kommunen. Hva tenker du om det?

Klimaaktivisten: Jeg har ikke registrert noen direkte overføringer som er offentliggjort i hvertfall, sånn at vi kan få et eierskap til de. Hadde det vært 10 millioner, 50 millioner eller 100 millioner i året, så tror jeg nok at tonen hadde vært noe annen, og vist de da blir brukt til goder for folket. Så tror jeg nok stemningen hadde endra seg litt, for da er det våre vindmøller, ikke sånn *klikk* ta de og hold kjeft.

Ut i fra hvordan man tolker svarene til klimaaktivisten, får man et tvetydig svar til spørsmålet. Hen sier at hovedgrunnen til motstanden er fordi den ødelegger naturen, men samtidig er hen ganske negativ til dem som bygger ut. Det er ganske tydelig på at klimaaktivisten er veldig misfornøyd med det private initiativet, og mener at de sitter igjen med mye mer penger enn hva befolkningen i kommunen sitter igjen med. Journalisten blir også spurt om det samme spørsmålet, om det er klima eller kapital som skaper mest motstand.

Journalisten: Hvis du tenker eksempelet her lokalt så er det definitivt det første. Det er det. Men, men, eg tror nok flere og flere og ser at, at det er spesielt når det var dette med de grønne sertifikatene så ble det jo veldig sånn kunstig. Så det, du stimulerer, du stimulerer en, en næring som det er

noen som har veldig mye penger kan gå inn og... har råd til å investere i det, så får de faktisk subsidier for å gjøre det... Tror jeg nok.

Journalisten: Og så har det jo vært oppe i media, om at vi har et vindkraftverk på gang i Kvinesdal. Der jeg sa det... altså det er utenlandske eiere, ikke sant, det blir solgt til utenlandske hender. Og det, og det har jo vært helt... Tv2 har jo hatt en reportasje om det. Kritiske saker på det. Og det, det er klart at det gjør jo at, det gjør jo ikke motstanden mindre blant folk som følger med på dette her.

Journalisten er også sikker på at motstanden absolutt er størst preget av idealistisk motstand, altså at det er motstand grunnet inngripen i naturen. Hen nevner også en trend der utenlandske eiere kjøper seg opp i norsk vindkraft, noe som heller ikke er populært blant befolkningen. Så det er klart at begge sidene av motstand er relevant i sammenheng til spørsmålet. Noe også den næringsdrivende påpeker i sine svar:

Næringsdrivende: Jeg tror det er kombinert. Jeg tror at... motstanden hadde nok vært mindre hvis en hadde sett mer konkrete resultater av det. Og det ser en jo i de plassene som har bygd ut, sånn som her, så har det jo gitt mye under bygging, ift vei, og ift arbeidsplasser, og sånne ting som jeg nevnte som... å ha fått i gang bedrifter. Mens... det kommer egentlig ikke fram når en skal vurdere det. Og det tror jeg at, da er det lettere å se hva, hva, altså... det med inngrep i naturen, det virka så konkret, det er så lett, det er så håndfast.

Dette spørsmålet falt seg dessverre ikke naturlig under intervjuet av innbyggeren. Under intervjuet med innbyggeren dukket det opp flere hindringer fra nysgjerrige mennesker som lurte på hva vi holdt på med. Sett dette i kombinasjon med hvordan intervjuet utviklet seg, kom det dessverre ikke data på dette spørsmålet.

Spørsmålet belager seg på hva vindmølle motstanden kommer av, om det er hat mot inngripen i naturen, eller kapitalistenes evne til å tjene store penger på bekostning av beboernes naturlandskap. Politikerene trekker frem at vindmølleparken skaper lite med arbeidsplasser og inntekter til kommunen. Vasstrøm og Lysgård (2020) nevner argumentet som sier at vindkraft fremstilles skadevirkende for ulike økonomiske aktiviteter og lokal verdiskapning (s. 10-11).

Den næringsdrivende mener at motstanden er kombinert, på den måten at noe grunnes i naturødeleggelser, og noe for kapitalistforakt. Hen trekker også frem poenget ved at motstanden hadde vært mindre hvis befolkningen hadde blitt presentert konkrete resultater. Folk ser ikke muligheter for nye veier og arbeidsplasser, men bare ødeleggende inngripen i naturlandskapet. Norgaard (2011) trekker frem at folk kun ser det umiddelbare problemet, og dermed ikke ser gevinsten i det langsiktige løp (s. 74-75). Den næringsdrivende mener at de lokale beboerne i kommunen ikke ser mulighetene for vekst i næring rundt vindmøllene. Holdningen passer derfor godt med Norgaard sitt poeng, der kanskje Farsunds befolkning ikke ser den langsiktige gevinsten av vindmølleparken.

Det virker som de visuelle ødeleggelsene er hovedgrunnen bak motstanden, også for klimaaktivisten. Men hen trekker igjen frem utbyggeren som en «luring», og virker ganske klar på at de økonomiske insentivene er ganske ledende. Klimaaktivisten trekker frem Vasstrøm og Lysgård (2020) argument om at vindkraft kun skaper verdier for et fåtall, og at det kommer lite penger til folket (s. 11). Klimaaktivisten har ikke registrert at kommunen har fått direkte overføringer fra utbyggeren, og tror befolkningen har tjent lite på dette.

Journalisten er helt klar på at de visuelle ødeleggelsene er det som i all hovedsak skaper motstand. Samtidig peker også hen på at det er en forakt i samfunnet knyttet til utbyggerne. I et eksempel fra en annen kommune i Agder, nevner hen at et vindmølleanlegg er solgt til utenlandske eiere. Nordmenn er opptatt av eierskap og selvråderett over egen natur, og er ikke veldig glad i å gi opp denne til aktører fra utlandet. Vasstrøm og Lysgård (2020) nevner argumentet med at nordmenn er redd for «kolonisering» av norsk natur, og at utenlandsk kapital bygger ut norske energiverdier (s. 11). Ut i fra intervjuene har det vist seg at befolkningen i Farsund er veldig tilknyttet egen natur, derfor er det naturlig at det oppstår misnøye rundt et så inngripende prosjekt.

4.3.5 Tanker om vindmøller i andre kommuner, og alternative kilder til fornybar energi

Når man ser på holdninger knyttet til store endringer i et samfunn, er det klart at man blir «farget» av at dette kan påvirke seg selv og egen hverdag. Det er stor grunn til å tro at folks holdninger er annerledes når de samme prosessene skjer i en annen kommune. Da vil ikke utbyggingen ha eventuelle «konsekvenser» for en selv. Derfor er det interessant å høre med beboere i Farsund om de syntes det er greit med vindmølleparker i andre kommuner.

Det er også interessant å se om intervjuobjektene har noen klare meninger på hvilke fornybare energikilder som kunne blitt brukt istedenfor vindkraft på land. Det er klart at argumentene til et individ står seg sterkere hvis man også viser hentydninger til å være løsningsorientert.

I: Uavhengig av hva du tenker om deres vindmøllepark, tenker du at det er greit å bygge vindmølleparker på land i andre kommuner enn Farsund?

Innbyggeren: Det må innbyggerne i kommunene bestemme selv.

Innbyggeren gir tydelig uttrykk for at dette er en sak som hver kommune selv må avgjøre, sammen med sine egne beboere. Hen er også ganske tydelig på hvilke alternative energikilder som kan bli benyttet.

Innbyggeren: Ned i bakken. Du skal ikke så mange meter ned.. For det er utrolig mye varme.

Innbyggeren: Det er mange som bor langs sjøen her som legger kabler ned i sjøen som varmeveksling. Så jeg har mye tro på det.

Hen fremstår løsningsorientert, og foreslår å bruke varmen fra under bakken. Dette er en måte å skaffe energi på som ikke påvirker det visuelle, samtidig som hen mener at dette er lite ødeleggende for klimaet.

I likhet med innbyggeren, mener også journalisten at det er fornuftig å la befolkningen i de gjeldende kommunene få bestemme utfallet i slike saker. Journalisten svarer dette på spørsmålet om det er greit å bygge vindmølleparker i andre kommuner enn Farsund:

Journalisten: Ja, både ja og nei. Altså jeg tenker da, da jeg tenker det at det er fornuftig at, at det er kommet et nytt, nye regler som gjør at man, altså hvis, hvis det er sterk lokal motstand, så bør man jo ikke kunne gi konsesjon over hodet på de. Men, altså tenker jo jeg kanskje at det, dette med havbaserte vindmøller har vært oppe som et alternativ, så er jo ikke det heller helt uproblematisk med tanke på fiskeri og andre ting.

I: Ja. Der gikk du egentlig inn i mitt neste spørsmål, om du hadde noen andre alternativer som kunne være mer passende til å utvinne fornybar energi? Og da var det vel vannbaserte vindmøller da eller?

Journalisten: Ja, det å plassere de til havs. Det er jo fremdeles vind. Men en må jo plassere de til havs. Det er jo enten det eller kanskje bølgekraft, men det er ikke kommet langt nok enda kanskje.

Det foreslås nye regler som gir innbyggere en større stemme i store samfunnsendringer som en vindmøllepark vil gi. Journalisten mener også at det er et stort marked for å flytte vindmøllene ut på sjøen. Hen sier også at dette kan generere flere arbeidsplasser i Farsund.

Journalisten: Så, nå har jo vi lokalt i Farsund her, så er det et, et firma som har prøvd seg på, å etablere seg med å lage betongelementer til sånne havvindmøller, så vi er kanskje litt farga av det også. Vi vil heller ha de til havs, for da kan det generere arbeidsplasser i Farsund.

Et av intervjuobjektene som har endret litt mening siden vindmølleparken ble ferdigstilt, er politikeren. Hen ser ikke lenger hensikten med å «pålegge» kommuner noe de egentlig ikke vil:

Politikeren: Jeg tror nok... Jeg begynner å bevege meg vekk ifra at jeg tror det er en god ide. Ehm, i hvert fall hvis lokalbefolkningen, den lokale kommunen, den enkelte kommunen ikke ønsker det. Så, ser jeg ikke lenger hensikten med... Altså jeg ser ikke at det er så viktig å insistere på å bygge disse vindmøllene. Jeg vet at jo det at... Det er jo delte meninger i partiet også om det, ehm, men der tror jeg det at de som kommer fra naturrike kommuner er mer opptatte av at det ikke skal være landbasert vindmølle, enn de som har kommuner som er mer... har større andel av industri.

Politikeren tror det er en stor andel av de «naturrike» kommunene som er mest opptatt av at det ikke skal være vindmøller på land. Det virker som det også er enighet mellom politikeren og journalisten når det kommer til bruk av vindmøller på sjøen som et bedre alternativ:

Politikeren: Vindmøller i sjøen, i sjøen, er, mye mer innenfor, og jeg er positiv til det. Og så tror jeg også det at vannkraft burde oppdateres, og gjøres mer, i henhold til dagens teknologi, at man kan bruke det som eksisterer, trenger ikke nødvendigvis finne opp nytt.

Ved å forbedre teknologi og ressurser som vi allerede har tilgjengelig, så vil det bli både billigere og mer effektivt ifølge politikeren.

Den som er mest positiv til at andre kommuner kan bygge egne landbaserte vindmølleparker, er den næringsdrivende. Men det påpekes også at det ikke må bli for mye.

Næringsdrivende: Nei.. jeg er positiv til det, så lenge det ikke tar helt overhånd.. Hehe. Men sånn er det jo med alt. Jeg ville jo ikke vært for at det skulle bygges svære batterifabrikker på fjellet heller.

I: Men du tenker at kommunene skal ha mye å si i avgjørelsen?

Næringsdrivende: Ja, man kan ikke bare bygge uansett. Og så mener jeg at kommunen skal ha noe igjen for det, at de skal kunne ha inntekt på det.. fordi.. og ikke bare på salg av arealet, men det skal generere en positiv inntekt til kommunen. Og da kanskje ikke bare gjennom eiendomsskatten, men og gjennom andre ordninger.

Det er en holdning om at kommunen skal kunne tjene på vindmølleparken. Hvis befolkningen ikke får noe igjen for de store arealene med tomt, så virker det ugunstig for en kommune å gi utbygger tillatelse til dette uten gevinst.

Den næringsdrivende er også opptatt av innovasjon, og skryter av en lokal aktør som driver med en spesiell teknologi for fornybar energi. Dette er den næringsdrivendes alternativ til utvinning av fornybar energi.

Næringsdrivende: Ja. Et av de er jo... dette som har med kite, som de prøver å prøve ut på Lister. Det virke kjempespennende. Og da bruker man jo lufta lengre oppe. Sånn at en vil, synsmessig så vil det jo vise mindre igjen. Og kreve mindre areal.

Det er interessant at det skapes alternativer som bruker mindre plass. Den næringsdrivende mener at plassbruken er en av de store argumentene mot vindmølleparker, og da vil et alternativ som «kite» være et godt alternativ for å ødelegge dette argumentet.

Ut i fra svarene som klimaaktivisten kommer med innenfor temaet, kan det virke som hen forventer en liten revolusjon blant befolkninger rundt om i Norge, der folk sier at nok er nok. Klimaaktivisten sine synspunkt på dette tar også utgangspunkt i en motstand mot den etablerte kapitalismen. Hen er klar på at vindmøller på land ikke er greit i noen kommuner.

Klimaaktivisten: Nei. Det mener jeg bestemt ikke. For jeg tror nok den, den, oppblomstringen møller har hatt, jeg tror nok folk etter hvert nå reiser seg og sier, dette får holde. Kan se her på, på kvelden for eksempel, så ser jeg jo lysrekka. Og så hele sida, så langt du kan se utover, på andre siden av fjorden, så blinker det. Det er som et sånt «skitorgel», om du kan si det sånn.

Klimaaktivisten: Så det... det er liksom... det har skjedd så mye.. altså det skjedde så mye den gang, med tillatelser og opsjoner, og all verdens. Og da når det begynte å realisere seg så tror jeg det var... Vi har alt på papiret, og så var det å sette i gang. Nå har jo opposisjonen, nå skjønner folk hva som skjer, for nå, nå angripes jo kyst-Norge fra alle kanter, med utrolig mange selskaper som skal, skal bygge disse møllene. Og, Og det er jo ikke i... ideologiske grunner, det er jo profitt som styrer det hele.

Det er profitt som hele tiden er den store motivasjonen ifølge klimaaktivisten. Det kommer også frem i spørsmålet om hvilke andre alternativer vi kunne brukt til å skaffe fornybar energi. Klimaaktivisten svarer ikke på hvilke nye alternativer vi kan bruke til å utvinne fornybar energi, men svarer dette på spørsmålet:

Klimaaktivisten: Det er jo... det er jo spørsmål hva vi trenger... og... hvor dette skal gå. Norge er vel selvforsynt i stor grad med energi, så det bygges jo opp for eksport, og inntekter til selskapene. Så imellom der tror jeg lokalbefolkningen blir den tapende part, som ikke skjønner spillet.

I spørsmålet om det ville være greit å bygge vindmøller på land i andre kommuner, er intervjuobjektene som regel enige, med noen ulike forbehold. Innbyggeren var den som holdt seg mest kortfattet i sine svar, og ga et klart og tydelig signal på at dette er noe hver enkelt kommune må avgjøre selv. Ved god dialog med lokalbefolkningen, vil man kunne få et bilde av samfunnsaksepten som viser innbyggernes og de lokale myndighetens vilje til å gjennomføre et slikt prosjekt (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14).

Journalisten mente også at det til slutt måtte være opp til folket å avgjøre om det skal bygges eller ikke. Hen trekker frem at det burde være tydelige regler som kan forhindre utbygging. I 2020 skrev Norges vassdrags- og energidirektorat en rapport for å bedre konsesjonsprosessen rundt vindmøller. Den fjerde tiltakspakken i denne rapporten ser på sterkere styring av volum

og lokalisering. Denne skal også bidra til å skape mer kommunikasjon mellom befolkning og utbygger (Vasstrøm og Lysgård, 2020, s. 8).

Så det finnes allerede tiltak som skal skape bedre kommunikasjon og samarbeid, men det er tydelig at disse ikke alltid fungerer like bra i befolkningens øyne. Og det er mye av denne tanken som også har farget politikeren sitt syn. Hen beveger seg vekk fra tanken om at det er en god ide å bygge vindmølleparker der befolkningen ikke er åpen for det. Selv om det er tydeliggjort at markedsaksepten er stor blant private aktører i vindmølle-bransjen, har allikevel befolkningen i Farsund sin samfunnsaksept påvirket politikeren til å se at viljen for å bygge vindmølleparker ikke alltid er like stor (Geraint og Gienluca, 2016, s. 13-14). Dette er på mange måter et tegn på at en befolknings motstand kan være med å påvirke dem som sitter med makt til å fatte avgjørelser.

Selv om alle intervjuobjektene var imot vindmølleutbygging på land i andre kommuner, var allikevel den næringsdrivende noe positiv til prosjektet. Hen stilte seg positiv til at det kunne bygges vindmølleparker på land, men, det er viktig at det ikke tar helt overhånd. Den næringsdrivende har vært utelukkende positiv til vindmøller på land i gjennom hele intervjuet, men er tydelig på at det burde komme nye ordninger som gjør at kommunen selv kan tjene mer penger på det, enn de gjør i dag. Intervjuobjektene er veldig opptatt av at hvis det først skal bygges i deres natur, er det viktig at noe av inntektene går tilbake til kommunen. Intervjuobjektene har alle en form for sosial tilhørighet til kommunen de lever i, og eier både en form for tilknytning, lojalitet og solidaritet til Farsund (Pollini, 2007). Uten denne sosiale tilhørigheten, hadde de sannsynligvis ikke hatt dette pågangsmotet, som sier at kommunen må få mer penger igjen for deres bidrag.

Dette kommer også dels igjen i klimaaktivisten sine svar, der hen påpeker at profitt ikke kan styre alt, og at hen bestemt mener at landbaserte vindmølleparker ikke er noe som burde bygges noen plass som helst. Hen trekker frem at Norge i stor grad er selvforsynt med energi, og at produksjonen av energien fra vindmølleparkene kun gagnar utbyggeren. Vasstrøm og Lysgård (2020) trekker frem argumentet ved at Norges energibehov i stor grad blir dekket av vannkraft, og den fremtidige fornybare energien kan dekkes ved å videreutvikle vannkraftproduksjon (s. 11). Med dette argumentet og en tydelig kapitalistforakt, er det ikke overraskende at hen er skeptisk til lignende vind-produksjon i andre kommuner.

I spørsmålet om intervjuobjektene kunne nevne noen alternative fornybare energikilder, var svarene mange og varierte. Alternative ne som ble trukket frem var vindmøller på havet, bølgekraft og vannkraft generelt, vind-kite og kjernevarme fra under jordas overflate. Dette viser at intervjuobjektene er reflekterte rundt problemstillingen, og at de prøver å se løsninger, fremfor å klage på de landbaserte vindmøllene ubegrunnet. Politikerens begrunnelse for at vannkraft generelt vil være et godt alternativ, er fordi hen mener at dagens energianlegg kan videreutvikles, og på denne måten spare areal og penger. Den næringsdrivende argumenterer for at en vind-kite teknologi kan være løsningen, da den er mindre i størrelse og mindre i synlighet enn hva vanlige vindmøller er. Med unntak av klimaaktivisten, hadde alle reflekterte svar på hvilke andre muligheter vi har for å produsere fornybar energi. Så uavhengig av intervjuobjektene holdning til klimaskepsis og menneskeskapt klimaendring, er det fremdeles vilje til omstilling og andre alternative energikilder.

4.3.6 Individenes holdning til landbaserte vindmøller «nå», 9 år senere

Ved store omveltninger i samfunnet vil det alltid være splittelser mellom hva som er riktig og galt. Men med tidens gang, er det nærliggende å tro at menneskers meninger endrer seg deretter. Det er et gammelt ordtak som sier «Det er bedre å be om tilgivelse enn tillatelse», noe som kan være interessant å se knyttet til denne saken. Stemmer det? Stemmer det ikke? Er det noe i det?

I: Nå har det jo snart gått 10 år siden, siden vindmølleparken i kommunen deres begynte å drifte. Tror du mange mennesker nå, 10 år senere har endra litt mening? At de nå tenker at nå er det mer greit at den er der, eller nå er det mindre greit at den er der?

Journalisten: Ja, jeg tror der er mange som har endra mening. Og i begge retninger. Jeg var inne på han som var veldig forkjemper for å få de, han er den sterkeste motstanderen. Men noen sånne eksempler, og så har du, har du noen ehm... Så folk flest, folk flest lever veldig greit med vindmøllene på Lista. Altså, det, det er på en måte ikke blitt... De som nå sliter med de mest, det er de som har de i nærmiljøet.

I: Så, men, din oppfatning da? Har den endra seg noe særlig?

Journalisten: Nei, ikke, ikke noe spesielt. Jeg synes jo, jeg synes jo vi kunne, jeg syntes jo egentlig vi kunne unngått at de ble bygd, men, men nå når de er bygd, og, og i det daglige så tenker jeg ikke noe mye på det.

Det er tydelig at journalisten i utgangspunktet ikke var så begeistret for vindmølleparken. Hen har også konkludert med at den ikke er en byrde hen tenker på i det daglige, og nå som den er bygget, så tenker journalisten ikke noe særlig mer på det. Dette er også oppfatningen til klimaaktivisten:

Klimaaktivisten: Altså, de har jo akseptert den, men jeg tror ikke de vil stå opp i dag og si: Dette var godt at vi fikk. Den er jo... sånn... den er jo nedgradert, sånn i hensyn til engasjement fra publikum. Så det er ikke noen sånn sak i dag kan du si. Men det har nok litt med, mennesketypen her ute.

Som klimaaktivisten nevner, så mener hen heller ikke at det er noen stor sak i dag. En ting som er interessant å merke seg, er at klimaaktivisten i flere tilfeller snakker om at det er en unik mennesketype i kommunen. Ut i fra intervjuet, tror hen at befolkningen bærer preg av å være litt «isolert» fra andre steder, som også nevnt tidligere i oppgaven. Politikeren derimot, tror bildet er litt mer sammensatt.

Politikeren: Det har nok endret seg. Men jeg tror ikke at, altså, jeg tror jo at flertallet i Farsund ville være imot en vindmøllepark på land nå, men ikke nødvendigvis fordi de er så veldig imot den som er der allerede. Og samtidig så er det noe med at, Farsunds folk rent generelt tror jeg ikke føler at de har så veldig mye igjen for og så ha den vindmølleparken. Samtidig føler de nok at han ikke har gjort så stor skade som enkelte påsto at den kom til å gjøre, før han ble satt opp. Så det er jo litt sammensatt.

Oppfatningen til den næringsdrivende er at nå, i 2021, er det mer motstand enn det var tilbake ved begynnelsen. Nå, nesten 10 år senere, sier hen dette om vindmølleparken:

Næringsdrivende: Jeg tror nok.. nå hadde denne parken aldri blitt bygd. For nå er det en generell motstand i befolkningen.. Mens den gangen var det ikke det...altså.. da så en litt på fordelene og... Men jeg tror nok befolkningen her, og veldig mange, er blitt negative til vindmøller, men

ikke på grunn av parken, men på grunn av den generelle motstanden i befolkningen.

Ut ifra det den næringsdrivende sier, så virker det som om beboerne i kommunen nå over tid, er skeptisk til vindmølleparken bare for å være skeptisk. Over så lang tid, er det mulig at mennesker glemmer selve saken, men de husker følelsen de opplevde ved første tanke når ideen om en vindmøllepark skulle bygges. Dette kan være en forklaring på hvorfor følelsen av skeptisisme henger igjen, og ikke nødvendigvis rettet mot selve prosjektet.

Innbyggeren svarte på dette temaet implisitt under et annet spørsmål i intervjuet, og sa følgende i sin oppsummering:

Innbyggeren: Nei det eneste er vel en oppsummering i at jeg er imot utgangspunktet vindmøller på land. Både for fugleliv, og visuelt. Og også mennesker.

Mye kan endre seg i løpet av 10 år. Postholm og Jacobsen (2018) skrev at mennesker som handler og samhandler, vil lage en dynamikk som gjør at fenomener endrer seg over tid. Kunnskap og sosial virkelighet vil alltid være begrenset av tiden, og gjør det umulig å lage absolutte lover som gjelder over lang tid (s. 49). I løpet av tiden før og etter utbyggingen av vindmølleparken til i dag, har befolkningen fått føle på kroppen hvordan det er å ha en stor vindmøllepark i kommunen. Deres kunnskapsgrunnlag for å bygge en egen holdning mot vindmølleparken har blitt både bredere og mer legitim, nå som befolkningen har opplevd begge sider av saken. Journalisten tror at befolkningens holdninger har endra seg i begge retninger. Personlig har ikke hens egen mening endret seg nevneverdig, og hadde helst sett at vindmølleparken ikke ble bygget. Nå som vindmølleparken allerede er der, tenker ikke journalisten noe særlig mer på det i det daglige. Som nevnt, endrer fenomener seg over tid, og derfor også samfunnsaksepten. Dette er også tilfellet for innbyggeren og klimaaktivisten, der de begge ga uttrykk for at befolkningen generelt fremdeles er imot hele prosjektet, samtidig som klimaaktivisten påpeker at dette ikke er en aktuell sak i dag.

Den næringsdrivende påstår at vindmølleparken aldri ville blitt bygget i dag. Hen mener at samfunnsaksepten i kommunen har surnet, og at befolkningen har blitt påvirket av motstandere i så stor grad at den negative trenden har tatt over. Dette kan forklares ved at befolkningens generelle habitus er blitt påvirket. Habitus fungerer som et system av praktiske hypoteser som veier individers tidligere opplevelser i livet tyngre enn opplevelser senere i livet. Dette vil i praksis si at individer blir påvirket av tidligere hendelser i livet, og vil derfor handle deretter (Andersen og Kaspersen, 2013, s. 372). Deres habitus er blitt påvirket av all

negativ oppmerksomhet som vindmøllene har fått i gjennom media og andre instanser, og har derfor fått et farget syn på vindmøllene deretter. Politikeren mener også at vindmølleparken sannsynligvis aldri ville blitt bygget i dag. Hen påpeker at dette ikke nødvendigvis betyr at de er imot den vindmølleparken som er der allerede.

5.0 Konklusjon og avslutning

Mye har skjedd de siste 9 årene. Befolkningen i Farsund har nå levd med vindmølleparken i flere år, og har nå muligheten til å se resultatene av dette. Det har vært grunn til å tro at holdningene til vindmøllene har endret seg over tid, og etter en grundig analyse av befolkningens tanker, viser det seg å by på ulike resultater. Oppgavens problemstilling, hva vindmøllemotstanden handler om, kan ikke bare svares på direkte, men må også sees i lys av de andre faktorene disse intervjuene har kommet frem med.

De fem intervjuobjektene har alle en tilknytning til Farsund, og har alle opplevd når vindmølleparken produserte strøm for første gang i slutten av 2012. Allerede den gang da var holdningene deres splittet. Da var tre av dem negative til utbyggingen, en var for, og en var tvilende, men for. Argumentene for dette var mange. Det ble pekt på kapitalistiske utbyggere, dyreliv, naturvern, mangel på kunnskap m.m. Det var også et markant tegn på en sosial uro i befolkningen, særlig før selve prosjektet begynte for fullt. En stor samfunnsendring som dette skaper mye usikkerhet, og det er vanskelig for en hel lokalbefolkningen å sette seg inn i alle aspektene en vindmøllepark faktisk har.

Det var stor oppstandelse i mediene, og engasjementet var stort. Tross mye misnøye, hadde intervjuobjektene en viss tillit til de lokale myndighetene. Nå i etterkant, mener tre av intervjuobjektene at en folkeavstemming kunne vært et godt alternativ for å avgjøre et såpass stort prosjekt i fremtiden. Selv om politikere er valgt av folket, er det ikke dermed sagt at de speiler folkets ekte mening i alle saker. De to andre intervjuobjektene mener at en folkeavstemming vil fungere mot sin hensikt, og vil være unødvendig hvis befolkningen får god informasjon om prosjektet i forkant. Det andre argumentet som ble trukket frem er at motargumenter og protester får mye større pressdekning, og vil derfor påvirke befolkningen i såpass stor grad at en folkeavstemming mest sannsynlig ville ført til ingen vindmøllepark.

Det var også store bekymringer knyttet til turisme og lokalnæringen. I løpet av intervjuene var det som oftest noe uenighet i spørsmålene, men her kom det mest samstemte svaret. Nå, i 2021, føler ingen av intervjuobjektene at vindmølleparken har påvirket turismen i Farsund i noe særlig grad. Noen mener at vindmølleparken i seg selv har blitt en attraksjon som vil bli besøkt av folk i beundring, mens andre mener at området vil bli lite brukt som følge av den. Uansett, så er det tydelig at intervjuobjektene mener at turismen er like god som den alltid har vært. Utover bekymring for turisme, var det også knyttet spørsmål til hvordan vindmøllene

ville påvirke naturlandskapet og dyrelivet i området. I positiv forstand, ble det påpekt at vindmølleparken har tilgjengeliggjort området ved hjelp av nye veier og stier. Lokale idrettslag kan bruke veiene til å sykle, og barnefamilier kan gå turer i naturen, uten å montere terrenghjul på barnevognen. Samtidig mente andre intervjuobjekter at området rundt vindmøllene var et ynda turområde før, som nå har blitt rasert og lite brukelig.

Farsund er ikke den eneste kommunen som nå utvinner fornybar energi i høy skala. Det er mange energikommuner i Norge, som bærer en stolthet i å produsere grønn energi. I spørsmålet knyttet til eierskap og stolthet til å ha en vindmøllepark i kommunen, var det overvekt av negative svar. Svært lite tilsier at mange av dem er stolte av vindmølleparken. Allikevel har de fleste akseptert at den er der. Markedsaksepten for vindmølleparker er fremdeles markant, og samfunnsaksepten blant intervjuobjektene er ikke veldig positiv, men positiv nok til å la den stå som den gjør. Det ble også spurt spørsmål om selve oppgavens problemstilling, om hva vindmøllestanden faktisk handler om. Ut i fra disse svarene, viser det seg at det er selve inngripen i naturen som er det avgjørende for motstanden, selv om det er en viss forakt for kapitalister som tenker profitt. Men dette spørsmålet alene er ikke nok til å gi et veldefinert svar på problemstillingen alene.

Intervjuobjektene holdning til klimaendringer hadde også en korrelasjon med deres holdning til landbaserte vindmøller i utgangspunktet. Det var tre av intervjuobjektene som var negative til vindmøllene, og to av disse tror ikke på menneskeskapte klimaendringer. Den tredje av dem tror på menneskeskapte klimaendringer, men anerkjenner at naturen går i sykluser. Det er derfor et tydelig mønster som viser at dem som er mest imot vindmøller på land, også har en grad av skepsis til menneskeskapte klimaendringer. De to som i utgangspunktet mente at vindmøller var en god ide, hadde også full tro på at mennesker sitt klimaavtrykk er betydelig.

Nå, 9 år senere, er majoriteten av intervjuobjektene fortsatt negative til vindmølleparken. Det blir også påpekt at den mest sannsynlig ikke ville blitt bygget i dag. Når det kommer til hvilke andre kommuner som skal følge etter og bygge vindmøller, er det en gjennomgående tanke om at lokalbefolkningen selv skal ha en aktiv deltakelse i avgjørelsen. Intervjuobjektene viste tydelig refleksjonsevne under intervjuene, og var løsningsorienterte i hvilke andre løsninger til fornybar energiproduksjon som kunne være aktuelle. En tettere dialog mellom politikere, befolkning og utbyggere vil gi resultater der alle parter blir fornøyde.

All informasjonen som har kommet frem i denne oppgaven supplerer intervjuobjektene tanker om vindmøllenes motstandsgrunnlag. Utvalget viser at vindmøllemotstanden handler mer om ødeleggelsene av naturlandskapet enn noe annet, altså er motstanden mer klimarettet enn sosialt betinget. Deres identitet som innbyggere i Farsund bærer preg av deres natur og unike dyreliv. Selv med store uenigheter, er den sosiale tilhørigheten til plassen stor blant alle. Det er en klar tanke om at intervjuobjektene føler kommunen sitter igjen med en veldig liten økonomisk gevinst fra vindmølleparken, og finner det urettferdig at utbyggere kan tjene penger på «deres» hjemsted. For å unngå konflikter i fremtiden er det viktig å høre på enkeltindividene i lokalsamfunn i Norge som møter lignende industrielle dilemmaer. Her ligger det fremdeles et problem i dag, der kommunikasjonen mellom alle de involverte partene ikke er optimal. Nå som vi vet hva kjernen i vindmøllemotstand er, kunne det vært interessant å forske nærmere på hvordan denne kommunikasjonen kan endres til det bedre i fremtiden.

6.0 Litteraturliste

Aase, T. H. og Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter: om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.

Austgulen, M. H. og Stø, E. (2013). *Norsk skepsis og usikkerhet om klimaendringer*. Hentet fra:
https://www.idunn.no/tfs/2013/02/norsk_skepsis_og_usikkerhet_om_klimaendringer.

Andersen, H. og Kaspersen, L. B. (Red.). (2013). *Klassisk og moderne samfundsteori*.
Finland: Hans Reitzels Forlag.

Bjerkestrand, E. (2009). Konesjonssak: Lista vindkraftverk. Hentet fra:
<https://www.nve.no/konesjonssaker/konesjonssak?id=12&type=A-1,A-6>.

Bourdieu, P. (1998). *Practical reason*. Cambridge: Polity press.

Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo:
Universitetsforlaget.

Eide, E., Elgesem, D., Gloppen, S., og Rakner, L. (Red.). (2014). *Klima, Medier og Politikk*.
Oslo: Abstrakt forlag.

Geraint, E. og Ferraro, G. (2016). *JRC Science for policy report: The social acceptance of wind energy*. Hentet fra: <http://dx.doi.org/10.2789/696070>.

Halvorsen, K. (2014). *Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*.

Oslo: Cappelen Damm.

Hawkins, K. A., Carlin, R. E., Littvay, L., og Kaltwasser, C. R. (Red.). (2019). *The ideational approach: Concept, theory, and analysis*. London: Routledge.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., og Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?*

Nyttige verktøy i kvalitativ analyse. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvale, S., og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Mudde, C. (2004). Populist Zeitgeist. 541-563. Oxford: Blackwell Publishing.

Nilsen, A. T. (2009, 12. Mai). 31 vindmøller til Lista. *NRK*. Hentet fra: NRK.no.

Norgaard, K. M. (2011). *Living in Denial: Climate Change, Emotions, and Everyday Life*.

Cambridge: The MIT Press.

NVE Vindkraft. Kart over Norske vindkraftverk. Hentet fra:

<https://gis3.nve.no/link/?link=vindkraftverk>.

Pollini, G. (2007). *Elements of a Theory of Place Attachment and Socio-Territorial*

Belonging. S. 497-515. Hentet fra: <https://doi.org/10.1080/03906700500272483>.

Postholm, M. B., og Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Oslo: Cappelen Damm.

Ryen, A. (2006). *Det kvalitative intervjuet – Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

Sommerset, T. (2014, 19. Februar). Vindmøller bråker mindre enn naboer tror. *NRK*. Hentet fra: NRK.no.

Sved, B., Solvang, T., og Hvattum, M. (2009, 12. Mai). 31 vindmøller bygges i Farsund. *TV2*. Hentet fra: TV2.no.

Vasstrøm, M. og Lysgård, H. K. (2020). *Bevegelser i Norsk vindkraftpolitikk – drivkrefter, motkrefter og fremtidige utfordringer*. Hentet fra: <https://windplan.uia.no/wp-content/uploads/2020/03/Polycynotat-WINDPLAN-1-Politikkutvikling-og-fremtidige-utfordringer.pdf>

Wadel, C. (2014). *Feltarbeid i egen kultur: Revidert av Carl Cato Wadel og Otto Laurits Fuglestad*. Oslo: Cappelen Damm.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Intervjuguide:

1. Presentasjon av meg selv og hva forskningsprosjektet innebærer
 - Samtykke, anonymisering og taushetsplikt.
 - Bruk av opptaker.
 - Poengtere at det ikke er noen svar som er gale eller riktige. Jeg ønsker å få frem intervjuobjektets tanker.

2. Be intervjuobjektet fortelle litt om seg selv (Frivillig)
 - Alder, sivilstatus, utdanning, kjønn.

3. Fortell litt om din tilknytning til Farsund kommune
 - Har du alltid bodd her?
 - Hvor lenge har du jobbet her?

4. Hvordan stilte de lokale politikerne seg til utbyggingen av vindmølleparken?
 - Var du fornøyd med avgjørelsen?
 - Syntes du det burde ha vært en folkeavstemning i kommunen om dette vedtaket?

5. Har utbyggingen av vindparken på lista skapt sosial uro blant befolkningen i Farsund?
 - Eller har det kanskje skapt et større samhold?

6. Har lokalbefolkningen tatt eierskap til vindparken? Føler du en stolthet knyttet til det å ha en så stor energiprodusent i kommunen?

7. Tror du vindmølleparken har påvirket tilstrømningen av turister i positiv eller negativ retning?
- Hva med tuområdene rundt vindmøllene?
 - Tror du det har påvirket dyrelivet?
8. Hva er det som gjør at denne saken skaper så mye engasjement blant befolkningen?
- Hvordan merker du engasjementet?
 - Har saken påvirket ditt syn på myndighetene? Og i hvilken retning?
9. Uavhengig av hva du tenker om vindmølleparken i kommunen deres, hadde det vært greit å utbygge vindmølleparker på land i andre kommuner enn Farsund?
- Under hvilke forbehold?
10. Hvilke andre alternativer mener du kan være passende for å utvinne fornybar energi?
11. Tror du på menneskeskapte klimaendringer?
12. Nå nærmer vi oss slutten av intervjuet.
- Er det noe du vil legge til i samtalen vår?
 - Er det noen konkluderende poenger du vil få frem?

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Holdninger knyttet til vindmølleparken i Farsund kommune»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å analysere og kartlegge et utvalg beboere sine holdninger og opplevelser knyttet til å ha en landbasert vindmøllepark i kommunen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å analysere og kartlegge et utvalg beboere sine holdninger og opplevelser knyttet til å ha en landbasert vindmøllepark i kommunen. Det vil bli intervjuet fem ulike personer med fem ulike roller i kommunen, der alle får tilnærmet like spørsmål. Bakgrunnen for dette prosjektet er en gryende interesse for fornybar energi, og det er derfor viktig å tilegne seg kunnskap om hvordan innbyggere i en kommune fungerer som samarbeidspartnere i et slik prosjekt, slik at man kan finne de beste løsningene for utvikling av ren energi. Ved å kunne kartlegge holdninger knyttet til utbygging av landbaserte vindmøller, vil utbyttet være å forminske eventuelle konflikter og skape bedre samarbeid mellom alle involverte i en slik prosess.

Problemstillingen som følger dette prosjektet, er om eventuell motstand av vindmølleutbygging er sosialt eller klimarettet betinget. Ved dette menes det om innbyggere er motstandere av sosiale grunner (Som f. eks næringsliv, turisme, utdanning osv.) eller av klimarettede grunner (F. eks ødeleggelse av natur, dyreliv og økosystem). Andre problemstillinger som vil kunne bli sett på, er om motparter i en utbyggelsesprosess tror på menneskeskapt klimaendringer eller ikke. Ved å kartlegge dette, vil man kunne se om motstandere og forkjempere sine holdninger kan knyttes opp til egen personlig orientering knyttet til menneskeskapt klima-spørsmålet.

Dette prosjektet er en masteroppgave, og vil bli skrevet av en student med hjelp av veileder fra Universitetet i Agder. Opplysningene skal i all hovedsak kun benyttes i prosjekter og formål knyttet til universitetet. Det er også viktig å understreke at dette er et parti-politisk nøytralt prosjekt, og at resultatene i dette prosjektet er rent akademisk.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Alexander Ruser er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Bakgrunnen til at akkurat du har fått tilbud om å delta i dette prosjektet, er at du har en rolle i din kommune som er interessant for dette prosjektet. I dette prosjektet skal det intervjues fem personer som representerer fem ulike roller i Farsund kommune. I utgangspunktet er det kun fem personer som får denne henvendelsen, med unntak av at de første som får forespørselen eventuelt takker nei.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i dette intervjuet gir du god informasjon som vil bli brukt i forskning som skal bidra til å skape bedre kommunikasjon mellom mennesker i utbyggelsesprosesser, samt politiske prosesser.

Varigheten til dette intervjuet kan være alt fra 25-35 minutter, alt etter hvordan intervjuet utvikler seg. Det vil være rundt 12 spørsmål, og det vil også bli brukt lydopptak. Dette lydopptaket vil kun bli brukt for oppgavens formål, og vil bli slettet så raskt prosjektet er over. Det er også viktig å understreke at du vil bli anonym.

Spørsmålene i intervjuet handler om lokal politikk, tanker rundt landbasert vindkraft og spørsmål knyttet til befolkningens følelser rundt vindmølleparken.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Personene som vil ha tilgang til gitt informasjon er student Sindre Øvergård Næss og veileder Professor Alexander Ruser ved Universitetet i Agder.
- For å sikre dine personopplysninger, vil dette kun lagres på våre enheter, samt ikke videresendes til andre.
- Deltakere i dette prosjektet vil ikke kunne bli gjenkjent, og vil forbli anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i Juni måned.

- Opptak og annen lignende informasjon vil bli slettet etter prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Institutt for Sosiologi og Sosialt Arbeid ved UiA* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Alexander Ruser, Professor Institutt for Sosiologi og Sosialt Arbeid. Universitetet i Agder*
Email. Alexander.ruser@uia.no, Fon. 38141529

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Holdninger knyttet til vindmølleparken i Farsund kommune*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Holdninger knyttet til vindmølleparken i Farsund kommune

Referansennummer

280745

Registrert

06.01.2021 av Alexander Ruser - alexander.ruser@uia.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Alexander Ruser, alexander.ruser@uia.no, tlf: 38141529

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Sindre Næss, sindre-db@hotmail.com, tlf: 41554662

Prosjektperiode

01.02.2021 - 31.07.2021

Status

04.02.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

04.02.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 04.02.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.07.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

Om enkelte av deltagerne skal være gjenkjennelige i masteroppgaven må de få god informasjon om, og samtykker til, å være gjenkjennelige.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)